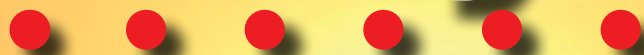

1/2017

SVET

a my

ISSN 1339-911X

Frontex dostal nové právomoci

Európa chce lepšie strážiť hranice

Nová bezpečnostná stratégia SR

Príležitosť na zmenu?

„Desatoro“ úspechov SK PRES

Prínos nášho predsedníctva pre občanov

Boj o vzkriesenie amerického sna

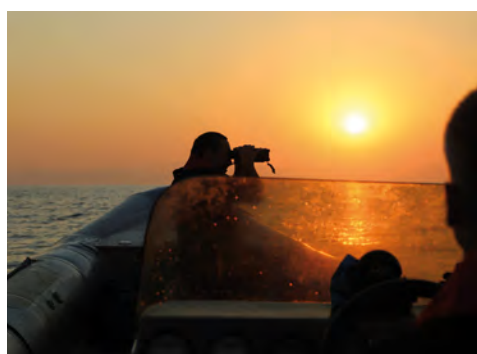
Čo je vo vzťahoch s USA kľúčové

• 10 výsledkov slovenského predsedníctva.
Foto: Andrej Kližan.

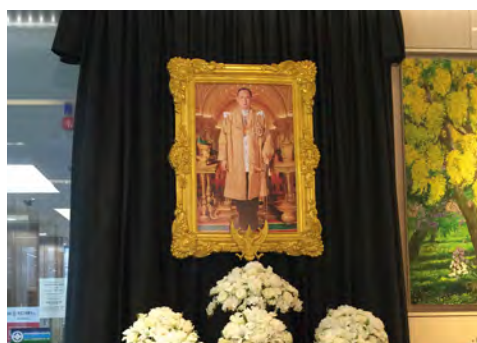
• Slovensko potrebuje novú bezpečnostnú stratégiu. Foto: Tomáš Bokor.

• Foto na obálke: Ochrana hraníc Európskej únie.
Foto: EC Audiovisual Services/Copyrights Frontex.

• Reportáž z Davosu. Foto: EC Audiovisual Services / Johanna Leguerre.

• Thajsko oplakáva smrť kráľa. Foto: archív S.O.

Obsah

3 MINISTER M. LAJČÁK: „SPOLOČNE STOJÍME, ROZDELENÍ PADÁME“

4 10 KONKRÉTNÝCH VÝSTUPOV SLOVENSKEHO PREDSEDNÍCTVA V RADE EÚ

6 NOVÁ BEZPEČNOSTNÁ STRATÉGIA – PRÍLEŽITOSŤ NA ZMENU?

8 USA S NOVÝM PREZIDENTOM

11 EURÓPA CHCE LEPŠIE STRÁŽIŤ SVOJE HRANICE

14 EURÓPSKA ÚNIA SA AKTIVIZUJE V KOZME

16 PRÍSPEVOK SLOVENSKA DO ROZVOJOVEJ POLITIKY EÚ

18 DAVOS: FENOMÉN BEZ OBDOBY VO SVETE

20 EKONOMICKÁ DIPLOMACIA V PRAXI

21 ÚSKALIA MISIE NEREZIDENTNÉHO VELVYSLANCA

23 THAJSKO: BOL AKO KRÁĽ Z ROZPRÁVKY...

26 VYSLANCI DOBREJ VÔLE – PARTNERI NAŠEJ DIPLOMACIE

28 TROCHU INÉ ZAMYSLENIE NAD KUBOU

30 NA SLOVÍČKO S HISTÓRIOU: PALUGYAYOV PALÁC (1)

31 VYMIENAL SI ZNÁMKY S KRÁĽMI

32 KRÁTKY SLOVNÍK DIPLOMATICKEJ PRAXE

34 PREDSTAVUJEME EUROMINCE – TALIANSKO

35 (NE)BEZPEČNOSŤ SOCIÁLNYCH SIETÍ
NOVINKY V MEDZINÁRODNEJ ZMLUVNEJ ZÁKLADNI SR

Spoločne stojíme, rozdelení padáme

Nacionalizmus a radikalizmus už zase zdvíhajú hlavu, a to nielen v tých častiach sveta, na ktoré sme si zvykli ako na ich kolísku, ale aj priamo tu, v srdci Európy. Inštinkt nútiaci nás k spolupráci a integrácii, ktorý bol kedysi tak hlboko zakorenený v našom európskom spôsobe myslenia, sa odrazu rozpadá ako domček z kariet. Pud, ktorý nám kedysi velil stavať a ochraňovať náš spôsob života a myslenia vytváraním novej Európy postavenej na ruinách vojnou rozorvaného kontinentu, sa scvrkáva v konfrontácii s populizmom, strachom, nenávisťou a nedôverou, všadeprítomnými nielen v plamenných prejavoch politikov a kandidátov do rôznych funkcií, ale aj pri debatách v pohostinstvách nad pohárom piva a počas rodinných stretnutí. Stojíme tvárou v tvár degradácii hodnôt bezprecedentného rozsahu.

Mimoriadne zriedkavou komoditou sa v dnešných časoch stáva dôvera. Na Mníchovskej bezpečnostnej konferencii vo februári tohto roka sa americký viceprezident Michael Pence všemožne snažil ubezpečiť zhromaždených štátnikov a politikov, že Spojené štáty zostávajú pevným a neochvejným spojencom Európy, a potvrdil „skalopevný záväzok“ brániť spojencov, ak príde na lámanie chleba. Počas jeho prejavu znel miestami aplauz z auditória, ale ani zďaleka nie tak freneticky, ako by si možno chvíľu vyžadovala. Bránil tomu skepticizmus. Myšlienkou, ktorá sa vinula ako červená niť v podtón – a bola bezmála hmatateľná – bolo: áno, fajn, veríme vám, ale môžeme veriť aj tomu, že prezident Trump je rovnakého názoru? Trúfam si tvrdiť, že žiadna správa nebola v nasledujúcich hodinách očakávaná dychtivejšie než nasledujúci tweet Donalda Trumpa, ktorým by potvrdil alebo vyvrátil slová viceprezidenta.

Dokonce ani Mníchovská konferencia, s celou svojou reprezentatívnosťou a prestížou – a to tak pokiaľ ide o menoslov pozvaných hostí, ako aj o myšlienky generované v jej jednotlivých paneloch – nedokázala zodpovedať pálčivé otázky: „Ako prinavrátiť pevnú a zjednotenú Úniu? Citíme potrebu mať spoločné štruktúry schopné vzdorovať silám mimo našej (lokálnej) kontroly? Sme si zajedno vo viere v spoločnú budúcnosť, napríklad po brexite?“

Posledných niekoľko rokov pravidelne z tohto miesta tvrdím, že nasledujúci rok bude pre nás tvrdší a náročnejší než ten predchádzajúci. Každý rok to myslím úprimne. A rok 2017 sa opäť zdá, že bude bohatší na výzvy než ten predošlý. Svetový poriadok, ako ho poznáme, sa nekontrolovateľne rúca. Hodnoty ako pravda, lojalita, partnerstvo, spoločná platforma sa prehodnocujú a spochybňujú.

Pre Slovensko je odpoveď jednoduchá: musíme odmietnuť pokušenie dosiahnuť lepšie bilaterálne podmienky pre individuálne štáty, než pre EÚ ako celok. Spoločne stojíme, rozdelení padáme. Rovnako je mimoriadne dôležité získať späť dôveru občanov EÚ, obyčajných ľudí z ulice, ako sme to opakovane zdôrazňovali počas Bratislavského summitu v minulom roku, na ktorom sa zrodila Bratislavská cestovná mapa, načrtávajúca proces „návratu ku koreňom EÚ“. Musíme sa snažiť viac a lepšie, aby sme vysvetlili nielen to, čo EÚ robí, ale aj prečo to robí. Aby sme pomohli ľuďom cítiť sa vlastními týchto procesov, osvojiť si ich. Lebo oni sa z nás smejú a rozčuľujú sa (oprávnené) pre nariadenia EÚ, ktoré vidia ako zbytočné a škandalózne – od tvaru uhoriek po objem vody na spláchnutie v toalete. Všetky tieto normatívy a regulačné opatrenia majú svoj pragmatický základ, ibaže sme zlyhali pri ich vysvetľovaní našim občanom.

Žijeme v nedokonalom svete, vo svete, kde zabitie inej ľudskej bytosti je stráviteľné, ak sa odohrá kdesi ďaleko. Vo svete, v ktorom sú spoločnosti hlboko vnútorne rozpoltené, kde dobro a zlo často strácajú jasné obrysy a splývajú navzájom, kde prirodzené volanie po lídroch zrodilo novú várku krikľúňov, obhajujúcich deštrukciu ako jediné správne konanie, posúvajúce spoločnosť dopredu. Sľubujú rýchle riešenia na veľmi komplikované problémy, používajú jednoduchý jazyk. Vytláčajú do ofsajdu politické strany, ktoré často len horko-ťažko formulujú riešenia s použitím politicky korektného jazyka.

Všetci si uvedomujeme, že zmysluplné riešenia nie sú ani jednoduché ani rýchle. Musíme s našimi občanmi komunikovať častejšie a hovoriť jazykom, ktorému rozumejú. A musíme sa naučiť ich počúvať. Nechceme predsa ešte väčšie odcudzenie, ešte väčšie sklamanie prameniace z prázdnych sľubov a riešení, ktoré nezlepšujú život človeka. Chceme, aby sa ľudia mali lepšie, aby rástli a mali pocit, že tým, ktorých si zvolili do úradov – na lokálnej aj medzinárodnej úrovni – na nich záleží. Verím na dialóg ako ideálny nástroj pre výmenu myšlienok a návrhov na zlepšenia. Som vždy pripravený počúvať. A nabádam vás, aby ste robili to isté.

Miroslav Lajčák

• Miroslav Lajčák.
Foto: Tomáš Bokor.

Žijeme

v nedokonalom

svete, vo svete,

kde zabitie inej

ľudskej bytosti

je stráviteľné, ak

sa odohrá kdesi

ďaleko.

Vo svete,

v ktorom sú

spoločnosti

hlboko vnútorne

rozpoltené, kde

dobro a zlo často

strácajú jasné

obrysy a splývajú

navzájom.

10 konkrétnych výstupov slovens

1

V mimoriadne ťažkom období, ovplyvnenom brexitom, sa nám podarilo dohodnúť rozpočet EÚ na rok 2017. Konkrétne o 11 % viac zdrojov ako v roku 2016 na riešenie migrácie a zvýšenie bezpečnosti občanov (6 mld. eur); o 12 % viac na podporu hospodárskeho rastu a zamestnanosti – Erasmus+ a EFSI (Európsky fond pre strategické investície); 500 mil. eur na Iniciatívu pre zamestnanosť mladých.

2

Zabezpečili sme ratifikáciu Parížskej klimatickej dohody. EÚ prijatím dohody potvrdila svoju schopnosť spolupracovať a jednotne a pružne reagovať na globálne výzvy.

3

V záujme jednotného digitálneho trhu sme presadili zákaz neodôvodneného geografického blokovania medzi členskými štátmi. V praxi to znamená možnosť kúpiť si online produkty a služby aj z inej krajiny.

4

Prispeli sme k zrušeniu roamingových poplatkov pre spotrebiteľov v roku 2017 – v cudzine ako doma. Rada sa dohodla na všeobecnom smerovaní v súvislosti s návrhom o regulácii veľkoobchodných roamingových trhov v EÚ.

5

Dosiahli sme neformálnu dohodu s Európskym parlamentom o návrhu na podporu širokopásmových služieb. Pásmo 700 MHz (základ pre internetové pripojenie 5G) prinesie novú generáciu komunikácie: vysokú rýchlosť a rozsiahle pokrytie.

O d skončenia historicky prvého slovenského predsedníctva v Rade EÚ uplynulo len niekoľko mesiacov. O jeho úspešnom zvládnutí niet pochybností, pozitívne hodnotenia prichádzali tak od najvyšších predstaviteľov európskych inštitúcií, ako aj členských krajín a európskych médií. Hovorili o tom, že sa podarilo pozitívne a konštruktívne posunúť európske témy dopredu a nielen hľadať, ale aj nájsť riešenia dobré pre celú Úniu. Ich zoznam je pomerne dlhý a preto sme sa chceli dozvedieť aj o niektorých konkrétnych výsledkoch. Štátny tajomník nášho ministerstva a splnomocnenec vlády SR pre predsedníctvo SR v Rade EÚ Ivan Korčok nám najdôležitejšie poskytol v prehľadnom „desatore“ a odpovedal na niekoľko doplňujúcich otázok.

Čo považujete z vášho pohľadu za najvýraznejší úspech nášho predsedníctva?

Vidím to v dvoch rovinách. Tou prvou je výrazné naplnenie priorít, ktoré sme si zvolili. Druhým úspechom je Bratislavský summit. Akokoľvek sa mohol zdať rutinnou záležitosťou, summit nám nepadol do lona, ale je výsledkom sústredeného diplomatického úsilia. Brexit však dal tomuto

rozhodnutiu organizovať takéto stretnutie mimo Bruselu úplne novú dynamiku. Summit v Bratislave bol rozhodne veľkým highlight-om nášho predsedníctva.

Medzi pozitívnymi výsledkami dominuje prijatie rozpočtu EÚ na rok 2017. Ako hodnotíte tento krok?

Napohľad sa to zdá byť jednoduchá záležitosť, ale 28 európskych štátov sa muselo dohodnúť, či je ochotných dať vyše 130 miliárd eur na činnosť Únie. Niekoľkým krajinám, ktoré predsedali Rade EÚ v minulých rokoch, sa to nepodarilo. Ak hovoríme o prioritách – musíme k nim alokovať finančné prostriedky (podarilo sa nám v mimoriadne ťažkom období, ktoré bude nasledovať až po brexit, zabrániť tomu, aby EÚ fungovala v rozpočtovom provizóriu). Únia bude vďaka tomu v tomto roku dobre vybavená nielen na zvládanie nových priorít, ale aj pokračovanie osvedčených politík.

Vnímajú to tak aj občania? Pomohlo predsedníctvo zvýšiť ich povedomie o EÚ?

Verím, že sa nám počas šiestich mesiacov nášho predsedníctva podarilo priblížiť Úniu slovenským občanom viac, ako to býva mimo predsedníckeho obdobia. Samozrejme, stále pre nás zostáva najväčšou výzvou komunikácia európskych tém. Najväčší problém vidím v tom, že len veľmi ťažko pretavujeme mnohé nesporné výhody európskych politík do zrozumiteľného jazyka. Preto by som si želal, aby sme doma na Slovensku oveľa intenzívnejšie komunikovali o prínosoch EÚ pre náš každodenný život.

Jedným zo spôsobov, ako obnoviť dôveru občanov v Úniu, je prinášať hmatateľné výsledky pre ich každodenný život. Do akej miery sa podarilo splniť tento cieľ?

Počas predsedníctva sme chceli mať menej vyhlásení a viac konkrétnych výsledkov. Tento cieľ sme si nevybrali náhodou. EÚ sa stále bojí s problémom straty dôvery svojich občanov, čo je spôsobené dvomi fenomén-

ského predsedníctva v Rade EÚ

6

Odblokovali sme rokovania a dosiahli dohodu k smernici o boji proti podvodom, poškodzujúcim finančné záujmy EÚ (tzv. smernica o ochrane finančných záujmov EÚ). Cieľom je odrádzať páchatel'ov podvodov, zlepšiť stíhanie a sankcionovanie trestných činov, poškodzujúcich rozpočet EÚ (vrátane podvodov s DPH).

7

Členské štáty odsúhlasili rokovaciu pozíciu Rady k návrhu na modernizáciu nástrojov na ochranu trhu. Dohoda je prelomová, keďže tieto nástroje sa nemenili viac ako 15 rokov. Cieľom je ochrániť výrobcov EÚ pred škodami, spôsobenými nekalou súťažou a zabezpečiť voľný a spravodlivý obchod. Viac než 30 miliónov pracovných miest v Európe, vrátane 6 miliónov pracovných miest pre malých a stredných podnikateľov, závisí od voľného a spravodlivého obchodu, ktorý zostáva jadrom stratégie EÚ pre zamestnanosť a rast.

8

Jednou z našich kľúčových priorít bolo uvedenie Európskej pohraničnej a pobrežnej stráže do činnosti, ktoré sa oficiálne uskutočnilo 6. októbra 2016. Agentúra významnou mierou prispeje k ochrane vonkajších hraníc Únie.

9

Vzhľadom na to, že diskusia k reforme Dublinského nariadenia dlhodobo viazla, pripravili sme kompromisný koncept tzv. efektívnej solidarity. Založený je na myšlienke, že v prípade nutnosti by mal pomáhať každý štát, ale zároveň je potrebné zohľadniť možnosti a schopnosti jednotlivých členských štátov.

10

Účinným nástrojom pre politickú a ekonomickú transformáciu v Európe je dôveryhodná politika rozširovania. Počas nášho predsedníctva boli otvorené štyri nové kapitoly v prístupovom procese so Srbskom a dve kapitoly v prístupovom procese s Čiernou Horou.

mi. Prvý – Únia prechádzala za posledných desať rokov veľmi vážnymi krízami. Druhý – mám pocit, že sa vo vedomí občanov strácajú mnohé vymoženosti, ktoré Únia prináša a považujú ich už za samozrejmosť. Povedali sme si, že chceme pre občanov priniesť hmatateľné výsledky. Verím, že aj tento prístup prispel k návratu dôvery občanov v Úniu a myslím si, že slovenské predsedníctvo spravilo v tejto oblasti kus dobrej práce.

Jedným z tých hmatateľných výsledkov by mohla byť aj významná obchodná dohoda CETA...

Skutočne, počas nášho predsedníctva kanadský premiér Justin Trudeau, predseda Európskej rady Donald Tusk a premiér Robert Fico vo funkcii predsedu Rady EÚ slávnostne podpísali Komplexnú hospodársku a obchodnú dohodu medzi Kanadou a členskými štátmi EÚ (CETA). Podpísanie dohody je dôležitým momentom pre transatlantický obchod, firmám z EÚ prinesie nové obchodné príležitosti v Kanade a očakávame, že prispeje k zvýšeniu zamestnanosti v Európe. Súčasne sa odstráni 99 % ciel, vzťahujúcich sa na obchod medzi EÚ a Kanadou. Dohoda tiež stanovuje prísne normy na ochranu spotrebiteľa, životného prostredia a pracovných podmienok a umožní dovoz potravín len plne v súlade s legislatívou EÚ (teda žiadne mäso s rastovými hormónmi či neoznačené geneticky modifikované potraviny).

Slovenské predsedníctvo bolo obrovskou výzvou a zároveň veľkou príležitosťou pre našu štátnu správu. Aké ponaučenia si berieme z predsedníckej skúsenosti?

Veľkým prínosom je, že počnúc expertmi na pracovnej úrovni až po ministrov – všetci sú lepšie pripravení presadzovať naše záujmy na pôde EÚ. Rovnako považujem za cennú skúsenosť aj to, že sme museli na šesť mesiacov odsunúť do úzadia náš národný záujem a pôsobiť v prospech celej Únie. Toto je niečo, čo nás určite posilnilo a vtláča istú pečať celej podstate EÚ, ktorá je založená na tom, že členské štáty získavajú výhody členstva iba vtedy, ak Únia funguje ako celok.

Spomenuli ste fungovanie Únie. Ako vidíte jej ďalšiu budúcnosť v rýchle sa meniacom svete?

Musíme si priznať, že Európska únia sa nachádza v najkomplikovanejšej situácii v celej svojej histórii. Neprepadal by som však panike, lebo všetky problémy sú riešiteľné. Hovoriť o budúcnosti EÚ však nie je možné bez toho, aby sme najskôr vyriešili tie najakútnejšie problémy, ktorým dnes čelíme a to je jednoznačne stále ešte migračná kríza, hospodárske a ekonomické otázky, obrovské zahraničnopolitické výzvy, vrátane konfliktov v našom blízkom susedstve, a samozrejme, aj otázka odchodu Veľkej Británie a nastavenia budúcich vzťahov. Zároveň musíme veľmi rýchlo formulovať, aké sú naše záujmy, a to aj v kontexte zmien vo svete, na ktoré musíme reagovať. Preto považujem definovanie záujmov EÚ za kľúčové, lebo iba tak ich môžeme presadzovať a byť rovnocenným partnerom ostatným globálnym hráčom.

Minulý mesiac lídri Únie na summite v Ríme diskutovali o budúcnosti EÚ. Možno stretnutie považovať aj za akési pokračovanie „Bratislavského procesu“, ktorý naštartovalo naše predsedníctvo?

Jednoznačne áno. Po britskom referende sa práve v Bratislave začala diskusia o budúcnosti projektu EÚ. Lídri na summite prijali tzv. Bratislavskú cestovnú mapu, ktorá obsahuje množstvo konkrétnych krokov, ako pokračovať v najpálčivejších oblastiach. Kľúčovým slovom posledných šiestich mesiacov tak bola implementácia a konkrétne výsledky pre občanov EÚ. Môžeme povedať, že summit v Ríme uzavrel tento proces. V prijatej Rímskej deklarácii sa prezidenti a šéfovia vlád EÚ27 zaviazali v najbližších rokoch budovať bezpečnú, prosperujúcu, sociálne založenú a silnú Európu na globálnej scéne. Touto deklaráciou sa však naša práca nekončí. Spoločný úspech bude závisieť od benefitov, ktoré budú naše aktivity prinášať občanom Únie. Preto sa silne hlásim k zodpovednej a dôslednej práci na dokončovaní existujúcich projektov EÚ – akými sú eurozóna, Schengen, či vnútorný trh – krok za krokom.

• Ivan Korčok. Foto: Tomáš Bokor.

Nová bezpečnostná stratégia – príležitosť na zmenu?

Každý demokratický štát má záujem vykonávať svoje politiky transparentne, s maximálnou účasťou a podporou obyvateľstva. Osobitne v oblasti bezpečnosti je nutné, aby každý občan vedel, že jeho bezpečnosť a ochrana je pre jeho štát prioritou.

Z tohto dôvodu sa pripravujú bezpečnostné stratégie, ktoré definujú svoje bezpečnostné záujmy, opisujú bezpečnostné prostredie a stanovujú bezpečnostnú politiku, ktorou chcú pôsobiť na prostredie, a tak zabezpečiť nielen ochranu svojich občanov, ale aj vlastnú teritoriálnu zvrchovanosť, územnú celistvosť a demokratické ústavné zriadenie.

Naša aktuálna bezpečnostná stratégia bola schválená v roku 2005. Už táto skutočnosť sama o sebe je postačujúcim dôvodom pre jej revíziu a prehodnotenie. Bezpečnostné prostredie sa v ostatných piatich až siedmich rokoch výrazne zmenilo a nový dokument je viac ako potrebný.

VÝCHODISKÁ NOVEJ BEZPEČNOSTNEJ STRATÉGIE

Nová stratégia vychádza z Ústavy Slovenskej republiky a zo záväzkov, vyplývajúcich z členstva v EÚ, NATO, OSN a OBSE. Dokument bude odrážať historické skúsenosti z prelomových udalostí našich dejín. Ďalej bude nastavovať potrebné kroky na prevenciu, riešenie kríz a následnú obnovu, a tiež bude navrhovať opatrenia pre inštitucionálny a zdrojový rámec na dosiahnutie stanovených cieľov. Súčasnosť a budovanie občianskej spoločnosti vnáša do prípravy bezpečnostnej stratégie osvedčený

prvok, keď sa na jej formovaní bude opäť aktívne podieľať aj akademický a mimovládny sektor.

Pripravovaná bezpečnostná stratégia sa nebude zameriavať len na externé prostredie, ale bude prirodzeným spôsobom reflektovať aj zmeny na domácom poli, ako je nárast extrémizmu a antisystémových strán. Verím, že miera transparentnosti a informovanosti občanov prinesie silnú hodnotu angažovanosti a vlastenectva. Aj takto chceme dokázať, že Slovensko je spoľahlivý spojenec a partner, ochotný nielen čerpať výhody členstva v medzinárodných zoskupeniach, ale aj niesť svoj diel zodpovednosti.

Súčasná ohrozenia prichádzajú nielen z reálneho, ale aj virtuálneho sveta. Preto prevencia a senzitívny monitoring trendov nás nielen chránia, ale tiež zvyšujú efektívnosť obranyschopnosti. Je to úplne nová hrozba, ktorej budeme musieť venovať mimoriadnu pozornosť. Informačný priestor je prvou oblasťou, kde budeme cítiť nepriateľské aktivity a dokonca môžeme tvrdiť, že informačná vojna v kybernetickom priestore fakticky už prebieha. Je našou úlohou poskytnúť občanovi podľa možnosti bezpečný „kyberpriestor“, kde môže rozvíjať svoje obchodné aktivity a záujmy a štát efektívne rozvíjať svoje politiky.

Slovensko potrebuje bezpečnostnú stratégiu nielen ako vysoko profesionálny dokument, ale predovšetkým ako širokospektrálnu iniciatívu všetkých relevantných politických strán.

DEFINUJE BEZPEČNOSTNÉ
ZÁUJMY SR

VYHODNOCUJE
BEZPEČNOSTNÉ PROSTREDIE

STANOVUJE AKO PRESADIŤ
A NAPLNÍŤ ZÁUJMY SR

MIER JE NAJDÔLEŽITEJŠIA HODNOTA

Európsku úniu zasiahla finančná a ekonomická kríza. Migračná vlna nárstbila dôveru v spoločné európske politiky a súdržnosť členov samotnej Únie. Ohrozený je najdôležitejší jej symbol – slobodný pohyb osôb bez vnútorných hraníc. Do Európskeho parlamentu a aj do národných parlamentov vstupujú otvorene protieurópske a extrémistické strany. Nový americký prezident otvára často nepríjemné témy a kladie kontroverzné otázky.

Veľká Británia je najviac citovanou, ale nie jedinou krajinou, v ktorej tieto nálady prevládali. Európsky projekt, ako aj naše spojenectvo so severoamerickými spojencami, sa oslabujú pod náporom zjednodušovania, pomalého konania a extrémistických ideológií.

V tejto situácii pripomínam **hodnotu integračného projektu** pre Európanov. Tou najdôležitejšou hodnotou je však mierové spolužitie. V ostatných 70-tich rokoch sme si ľahko zvykli na samozrejmosť mieru. Cestujem do vojnou zasiahnutých krajín, do utečeneckých táborov, škôl a uvedomujem si, že mier nie je samozrejmosťou ani dnes, ani v Európe. Preto je nevyhnutné na mieri pracovať a investovať do našich ozbrojených síl, čo je investícia do nás samotných.

DÔLEŽITOSŤ SPOLUPRÁCE MEDZI EÚ A NATO

V susedstve Európy sa rozšírili **nestabilita a konflikty**, ktoré zvyšujú riziko terorizmu. Vytvárajú podhubie pre rozmach organizovaného zločinu a vyvolávajú vlny masovej, nekontrolovanej, ale často dobre organizovanej migrácie. Tá je zdrojom napätia a neistoty v krajinách pôvodu, tranzitných zónach, a nakoniec aj v európskych cieľových krajinách. Vo svojej podstate však migrácia spôsobuje ľudské tragédie a ohrozuje životy stovkám ľudí každý deň.

Na východ od našich hraníc vidíme konflikt, ktorý otriasol našou istotou, spočívajúcou v základoch európskej bezpečnosti. Závažné porušenie princípov medzinárodného práva vyvoláva obavy najmä u malých štátov. Pretože malé štáty sú viac zraniteľné a sú na medzinárodné právo a mierové riešenie sporov odkázané.

O to viac vnímame potrebu posilňovania dvoch základných inštitucionálnych pilierov našej bezpečnosti a obrany – **transatlantického spojenectva a posilňovania akcieschopnosti Európskej únie**.

Na varšavskom summite Aliancie sme výrazne pokročili v **adaptácii NATO** na novú situáciu. Posilnili sme východné krídlo Aliancie, uznali sme kybernetický priestor za novú operačnú doménu a dohodli sme sa na prehĺbení spolupráce medzi EÚ a NATO, čo je obzvlášť dôležité vzhľadom na fakt, že Spojené kráľovstvo, ako stály člen Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov a krajina s piatym najväčším rozpočtom na obranu na svete, sa pripravuje na odchod z EÚ.

PRIPRAVENOSŤ BRÁNIŤ ŠTÁT A JEHO OBYČANOV

V Európskej únii staviame na novej **Globálnej stratégii pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku**. Počas slovenského predsedníctva sme významne pokročili v jej rozpracovaní, najmä v oblasti bezpečnosti a obrany. Tento rok bude potrebné prijať opatrenia aj v ďalších oblastiach. Budeme podporovať spoločnú bezpečnostnú politiku Európskej únie, aby sa posilnili schopnosti Únie a jej členov konať nezávisle tam, kde je potrebné. Tieto kapacity musia byť zároveň súčasťou silnej transatlantickej väzby. Z pohľadu budovania našej bezpečnosti je a bude dôležité, aby sme v oblasti energetiky mali dostatočne diverzifikované zdroje, trasy a dodávateľov a efektívne predchádzali krízam, aké boli v rokoch 2006 a 2009 a výrazným spôsobom sa dotkli Slovenska ako tranzitnej krajiny.

Ani jeden základný pilier našej bezpečnosti nebude stabilný bez úsilia nás samých. Sme zodpovední za to, aby **ozbrojené sily boli pripravené brániť štát a jeho občanov**. Je našou zodpovednosťou, aby systém domáceho krízového manažmentu fungoval na kvalitnej modernej úrovni. Naším národným záujmom je podporiť a udržať Európsku úniu a NATO relevantné, rešpektované a silné.

Túto zodpovednosť a odhodlanie chceme **zhmotniť v novej bezpečnostnej stratégii**. Musí reflektovať komplexnosť problémov a spôsobov ich zvládania. K bezpečnostným hrozbám nemožno pristupovať izolovane. Hranice medzi vonkajšími a vnútornými hrozbami sa prelínajú. Čo je vojenské a čo „nevojenské“ je omnoho menej zreteľné ako v minulosti.

NEVYHNUTNOSŤ SPOLUPRÁCE REZORTOV

Komplexnosť bezpečnosti nás vedie k tomu, aby sme na novej bezpečnostnej stratégii úzko spolupracovali so všetkými rezortmi a partnermi. Samozrejme, ministerstvo obrany je náš tradičný strategický partner. Našli sme si však cestu k rezortom vnútra, školstva aj zdravotníctva, so spoločným cieľom ochrany štátu a občana. Dôležité bude v závere procesu nastaviť mechanizmy plnenia stratégie a bolo by nesmiernou chybou, keby sa prijal nerealizovateľný dokument, resp. nebola politická vôľa na jeho naplnenie. Proces si bude vyžadovať sústredenú pozornosť všetkých rezortov. Existujúci mechanizmus vytvárania správ o bezpečnosti SR v rámci Bezpečnostnej rady pri Úrade vlády SR by mal byť vhodnou odpoveďou na túto procedurálnu otázku.

Bezpečnostné faktory vytvárajú štruktúrovanú hierarchiu dokumentu a zároveň sa premietajú do procesu jeho realizácie. Významnými faktormi sú posilnenie ozbrojených síl SR, čo prináša vysoké nároky na rozpočet na obranu, nákup nových systémov a ich modernizáciu. Za veľmi významný považujem medzirezortný vzťahový faktor, čo v konečnom dôsledku predstavuje efektívny mechanizmus krízového manažmentu, spravodajských služieb a analytických centier. Do vrchnej, zastrešujúcej úrovne vyneslo tretie tisícročie „soft“ faktory, akými sú ochrana životného prostredia a komunikácia. Toto všetko budú odrážať tri piliere novej bezpečnostnej stratégie, tzv. 3 „O“: **odhodlanosť** konať, **odolnosť** proti bezpečnostným hrozbám a v prípade nevyhnutnosti **obrana**.

Mojim zámerom je predstaviť bezpečnostnú stratégiu v lete s tým, že po jej schválení vo vláde bude prijatá aj Národnou radou SR. Na bezpečnostnú stratégiu nadviažu ďalšie strategické a programové dokumenty. Spomeniem len obrannú stratégiu, ktorá sa pripravuje pod vedením Ministerstva obrany SR. Verím, že prostredníctvom stratégie bude Slovensko lepšie pripravené čeliť domácim a zahraničným bezpečnostným výzvam a hrozbám na ďalšie roky.

Lukáš Parížek

- Hore: Z Bezpečnostného fóra v Banskej Bystrici. Foto: Tomáš Bokor.
- Dole: Z diskusie Café Európa zo 7. marca 2017. Foto: Café Európa / ZEKvSR.
- Na str. 6 hore: Lukáš Parížek vystúpil na Bezpečnostnom fóre v Banskej Bystrici. Foto: Tomáš Bokor.

USA s novým prezidentom

Čo stálo za nevídaným úspechom Donalda Trumpa v republikánskych primárkach a v prezidentských voľbách 2016? Čo môžeme očakávať od novej administratívy USA v duchu uplatňovania hesla „America First“?

Šok pre demokratov prišiel v samotných prezidentských voľbách. Všetky relevantné predvolebné prieskumy pritom favorizovali demokratickú kandidátku.

• Hore: ilustračné foto Olya Steckel / Shutterstock.com.

Keď americkí voliči pristupovali k volebným urnám, aby si zvolili nového prezidenta, jedno bolo od začiatku isté: v Bielom dome zasadne nová tvár, keďže dosluhujúci prezident Barack Obama vyčerpal svoje maximálne volebné obdobie osem rokov v úrade. Z tohto dôvodu opozičná Republikánska, ale aj vládnuca Demokratická strana, volili vo svojich primárnych voľbách nových kandidátov. Už stránicke primárky priniesli nemalé prekvapenia: v Republikánskej strane zlyhali vopred ohlasovaní favoriti (Jeb Bush, Marco Rubio, Chris Christie, John Kasich), ktorí museli ustúpiť víťazstvu silne nekonvenčného kandidáta D. Trumpa. Aj v Demokratickej strane sa odohrala nevídaná politická bitka: protestný hlas v osobe senátora Bernie Sandersa takmer prevážil nad jasnou favoritkou Hillary Clintonovou. V tejto fáze sa žiadne veľké prekvapenie u demokratov ešte nekonalo, H. Clintonová si víťazstvo udržala v pomere hlasov 54 : 46.

Šok pre demokratov však prišiel v samotných prezidentských voľbách. D. Trump porazil H. Clintonovú! Všetky relevantné predvolebné prieskumy pritom favorizovali demokratickú kandidátku. Aj keď výsledok samotných volieb bol veľmi tesný (rozhodlo

cca 80-tisíc hlasov v troch tzv. kyvadlových štátoch, a navyše, H. Clintonová vyhrala ľudové hlasovanie o takmer 2,7 milióna hlasov), víťazom volieb sa stal D. Trump v pomere 304 : 227 v počte tzv. voliteľských hlasov. Sú to práve tieto hlasy z jednotlivých štátov USA, ktoré rozhodujú.

MENEJ ZÁSAHOV FEDERÁLNEJ VLÁDY

Čo stálo za nevídaným úspechom D. Trumpa v republikánskych primárkach a v prezidentských voľbách 2016? Najprv sa pozrime na stránicke voľby: Republikánska strana dlhodobo bojovala o znovuzískanie tej skupiny voličov, ktorí sú zástancami menších zásahov federálnej vlády do ekonomiky a spoločenského života. Počas vládnutia demokrata B. Obamu vznikla v rámci Republikánskej strany konzervatívna platforma Tea Party, ktorá sa mobilizovala proti Obamovej reforme všeobecného zdravotného poistenia a proti federálnej finančnej podpore pre neplatičov hypotekárnych úverov. Toto hnutie tvrdo odhaľovalo a kritizovalo všetky kroky Obamovej administratívy, narúšajúce fiškálnu disciplínu federálneho rozpočtu. Chýbali mu však charizmatické tváre a preto sa mu nepodarilo získať širšiu verejnú podporu.

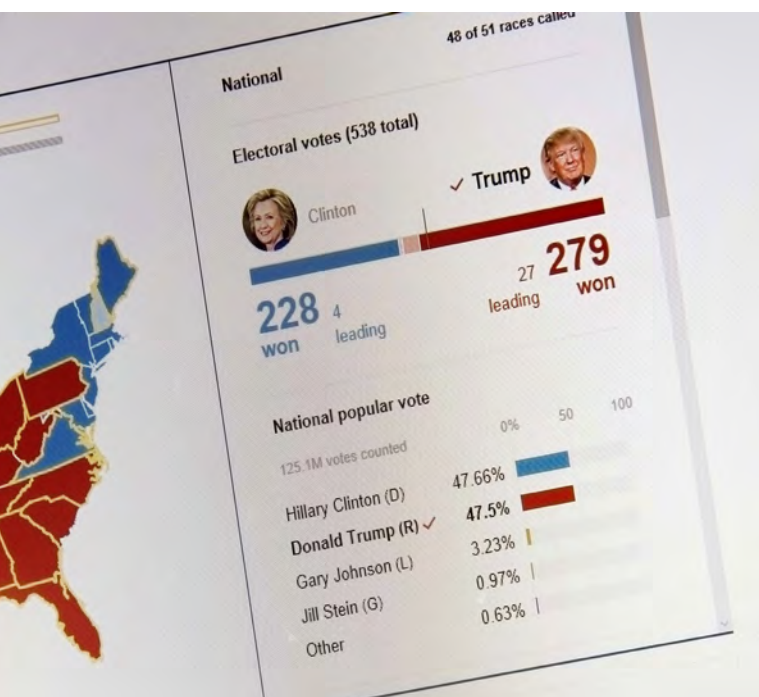
D. Trumpovi sa tak spomedzi všetkých republikánskych kandidátov podarilo najlepšie nadviazať na tému boja proti bujnejúcej federálnej vláde, získať na svoju stranu voličskú základňu tohto hnutia, a tým aj prevažnú väčšinu republikánskeho elektorátu.

BOJ O VZKRIESENIE AMERICKÉHO SNA

V prezidentskej kampani sa bojovalo hlavne o voličov v tzv. kyvadlových štátoch. Tí sa vždy rozhodujú pre podporu kandidáta podľa jeho ekonomického programu, s dôrazom na tvorbu, resp. udržanie pracovných miest. V industriálnej ére bola tvorba pracovných miest v tradičných priemyselných odvetviach zosobnením tzv. amerického sna. Nastupujúca globalizácia však priniesla do americkej ekonomiky aj negatívne dôsledky vo forme odsunu týchto pracovných miest do iných častí sveta. Najväčšie straty zaznamenali štáty tzv. stredozápadu, čím získali prezývku „hrdzavé štáty“. Tie sa počas Obamovej éry nepodarilo zastabilizovať do takej miery, aby demokratická kandidátka Clintonová mohla nadviazať na politiku svojho predchodcu. V plnej miere to využil republikánsky kandidát D. Trump s nasadením jednoduchého hesla „Make America Great Again“, pripomínajúceho hospodársky boom týchto štátov v päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch.

ÚSPEŠNOSŤ PRIAMEJ KOMUNIKÁCIE

D. Trump si veľmi úspešne viedol aj v komunikačnej stratégii prostredníctvom sociálnych sietí. Drvivú kritiku zo strany mienkotvorných médií voči svojej osobe sa snažil obchádzať priamou komunikáciou s voličom vo forme krátkych, útočných a výstižných správ na Twitteri, čo sa ukázalo ako veľmi efektívna stratégia v súboji o voliča.

Výrazne mu pomáhali aj alternatívne médiá (Breitbart News, Your Voice Radio), ktoré umne využívali hnev nespokojného republikánskeho aj demokratického voliča (30 % podporovateľov B. Sandersa nakoniec odovzdalo hlas D. Trumpovi).

Keďže kampaň prebiehala vo veľmi napätej a útočnej atmosfére, výsledkom volieb je aj veľmi silne fragmentovaná spoločnosť. Novozvolený prezident bude mať neľahkú úlohu: získať na svoju stranu odporcov, ktorí boli často terčom jeho útokov v kampani (menšiny, náboženské skupiny, liberáli, ženy, atď.). Časť jeho programu však dáva šancu mobilizovať široké spektrum spoločnosti: ekonomický program založený na deregulácii, znižovaní daňovej záťaže pre podnikateľov, podpore infraštruktúrnych projektov a budovaní digitálnej ekonomiky.

NOMINÁCIE SCHVAĽUJE KONGRES

Prvou veľkou výzvou nového prezidenta je vybudovanie kompetentného tímu na napĺňanie jeho volebného programu. Viaceré jeho nekonvenčné nominácie na členov vlády narazili na odpor demokratov a časti republikánov v Kongrese. Objavili sa aj prvé náznaky napätia v jeho tíme Rady národnej bezpečnosti (hlavný poradca prezidenta Michael Flynn musel dokonca rezignovať po 24 dňoch kvôli škandálu okolo sankčného režimu voči Rusku). V tejto fáze je však ešte predčasné hodnotiť akékoľvek kroky novej administratívy v oblasti ekonomiky, bezpečnosti a zahraničnej politiky, keďže sa nachádzame vo veľmi počiatočnej fáze jej vládnutia (viacerí členovia vlády stále čakajú na schválenie v Kongrese, kde budú následne prebiehať nominácie a schvaľovanie politických nominantov na nižších riadiacich pozíciách).

Aj keď máme ešte veľa neznámych v personálnej a programovej oblasti, pozrime sa, čo môžeme očakávať od novej administratívy USA, vychádzajúc z doterajších volebných vyjadrení a prvých krokov prezidenta Trumpa.

VÄČŠÍ DÔRAZ NA BILATERÁLNE VZŤAHY

V obchodnej politike sa zámery D. Trumpa nesú v línii hesla „America First“ a sústredia sa do veľkej miery na renegociácie zahranično-obchodných vzťahov, na stimuly k posilneniu priemyselnej výroby v USA a na znižovanie daní. V tradičnom ponímaní je to posun k viac protekcionistickej politike. Protekcionistický charakter môže mať napríklad avizovaný návrh zaviesť clá na import. Toto opatrenie je zamerané hlavne na americké firmy, presúvajúce výrobu do zahraničia a následne importujúce do USA. Je otázne, do akej miery by bol takýto postup v súlade s platnými pravidlami WTO, resp. NAFTA, a to najmä v závislosti od toho, či by postihoval len vybrané krajiny alebo sektory. Ak majú byť americké spoločnosti motivované k návratu produkcie do USA, prípadné zavádzanie ciel bude pravdepodobne súčasťou širšej daňovej reformy, ktorá má stimulovať investície a výrobu v USA. Zosúladenie týchto zámerov medzi Bielym domom a Kongresom však bude veľmi náročný proces.

Zároveň sa dá očakávať zvýšený dôraz novej administratívy na bilaterálne vzťahy a znižovanie akcentu na multilaterálne formáty. Prezident Trump už podpísal výkonné nariadenie o odstúpení USA od dohody o voľnom obchode v Pacifiku (TPP), na máj avizoval renegociáciu Severoamerickej dohody o voľnom obchode (NAFTA) a otázna je aj budúcnosť Transatlantickej dohody o voľnom obchode (TTIP).

- Vľavo: ilustračné foto txking / Shutterstock.com.
- Capitol počas príprav na inauguráciu prezidenta. Foto: jiaawangkun / Shutterstock.com.

• Hore: ilustračné
foto Andy Dean
Photography /
Shutterstock.com.

**Z národného
pohľadu je veľmi
dôležité, aby sa
uplatňovali viac
stimulačné a menej
diskriminačné
opatrenia. Pre SR
ako proexportne
orientovanú
ekonomiku je
kľúčové, aby
relácia s USA ostala
intenzívna
a otvorená, opierala
sa o doterajšiu dobrú
spoluprácu
a neeskalovala do
obchodných vojen.**

CHCEME INTENZÍVNU A OTVORENÚ RELÁCIU

Mnohé ekonomické ciele nového prezidenta sú takmer univerzálne legitímne: tvorba nových pracovných miest, zníženie obchodného deficitu, zníženie dlhu, atď. Z nášho národného pohľadu je však veľmi dôležité, aby sa uplatňovali viac stimulačné a menej diskriminačné opatrenia. Pre Slovensko ako proexportne orientovanú ekonomiku je kľúčové, aby relácia s USA ostala intenzívna a otvorená, opierala sa o doterajšiu dobrú spoluprácu a neeskalovala do obchodných vojen. Obchodné vzťahy medzi USA a SR sa vyvíjali veľmi priaznivo, v súčasnosti sa zameriavame na tvorbu pracovných miest s vyššou prídanou hodnotou. V posledných rokoch sme spoločne so súkromným sektorom spustili viacero projektov, vrátane vytvorenia Slovensko-amerického obchodnej a inovačnej rady (SABIC) so sídlom vo Washingtone DC. V príprave je vytvorenie Slovensko-amerického inovačného fondu vo forme verejno-súkromného partnerstva.

ÚLOHA USA V NATO JE NENAHRADITELNÁ

V oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky budeme aj naďalej spolupracovať s USA pri riešení najakútnejších problémov, ktoré majú dopad na bezpečnosť, stabilitu a prosperitu v SR, v Európe a v USA. Po napätej predvolebnej kampani nastupuje obdobie reálnych politík, ktoré sa pretavia do každodennej spolupráce s novou administratívou USA. V aktuálnych vyjadreniach členov nového vládneho kabinetu USA vidíme hlboký záujem posilniť a rozvíjať vzťahy so spojencami a spoločne posilňovať stabilitu a bezpečnosť. Počas nominačných hŕingov kandidáti na post ministra zahraničných vecí, obrany, riaditeľa CIA a veľvyslankyne pri OSN explicitne zdôraznili význam NATO pre vlastnú bezpečnosť USA.

Úloha USA v NATO je nenahraditeľná. Chceme s novou administratívou spolupracovať pri udržiavaní kredibility a akcieschopnosti Aliancie, ktorá je hlavnou zárukou našej bezpečnosti.

Zjednotená Európa, ktorá je bezpečná a slobodná, je aj v záujme bezpečnosti USA. Stabilné prostredie je základom pre ekonomický rozvoj a zvyšovanie zamestnanosti tak v Európe, ako aj v USA. Výzvy novej administratívy voči európskym partnerom na spravodlivé zdieľanie bezpečnostných nákladov (t. j. 2 % HDP) nie sú nové, budú však zaznievať oveľa naliehavejšie a dôraznejšie z Bieleho domu smerom do Európy.

SPOLOČNE ZVLÁDAŤ GLOBÁLNE VÝZVY

S nástupom novej administratívy je veľmi dôležité čo najskoršie uskutočnenie summitu NATO. Summit bude príležitosťou na zhodnotenie doterajšieho pokroku pri posilňovaní obranyschopnosti Aliancie a identifikovanie prioritných úloh, ktoré budú spoločne naplňovať v najbližšom čase, napríklad zvyšovanie kybernetickej bezpečnosti, zlepšovanie spolupráce v boji proti terorizmu. Potvrdenie plnenia záväzku článku 5 zo strany všetkých spojencov vyšle silný signál Aliancie smerom navonok.

Budeme sa tiež aktívne zasadzovať za skoré uskutočnenie summitu EÚ – USA. Silná a jednotná EÚ je schopná výrazným spôsobom prispieť k presadzovaniu spoločných transatlantických hodnôt a záujmov. Spoločne s USA sa nám výrazne podarilo pokročiť v oblasti diverzifikácie zdrojov a trás energií, čím sa výrazne posilnila energetická bezpečnosť Únie. Navzájom sa potrebujeme pri zvládaní globálnych výziev a naplňovaní potrieb našich občanov. Treba pevne veriť, že sa nám spoločnými silami podarí zachovať komfort bezvívazového styku, avšak bez oslabovania bezpečnosti našich krajín.

SPÁJAJÚ NÁS HLBOKÉ HISTORICKÉ KORENE

Od novej administratívy očakávame, že bude venovať oveľa väčšiu pozornosť a udržiavať užšie vzťahy s krajinami strednej Európy, vrátane návštev najvyšších predstaviteľov vlády USA. Slovensko a USA spájajú hlboké historické korene: tento rok si pripomenieme 100. výročie vstupu USA do prvej svetovej vojny, na budúci rok 100. výročie vzniku prvého československého štátu, pri založení ktorého zohrali USA a Američania so slovenskými koreňmi mimoriadne významnú úlohu.

Výzvy pre slobodný demokratický svet sú príliš vážne na to, aby sme spochybňovali a znižovali význam transatlantickej spolupráce. Takéto radikálne názory sa často objavujú na oboch stranách Atlantiku. Je životne dôležité bojovať proti nim cestou budovania pozitívnej agendy do budúcnosti, ale aj pripomínaním si enormného prínosu európskej integrácie a úlohy USA v Európe. Práve tento rok bude takýmto pamätným: pripomenieme si 70. výročie vyhlásenia Marshallovho plánu na obnovu Európy a 60. výročie podpisu tzv. Rímskych zmlúv, ktoré sú jedným zo základov neskoršej európskej integrácie. Bolo by obrovským hazardom zabudnúť a zanevrieť na tieto dekády úspešného budovania slobody, demokracie, prosperity a bezpečnosti.

Peter Kmec, veľvyslanec SR v Spojených štátoch

Európa si chce lepšie strážiť svoje hranice

Medzi priority minuloročného slovenského predsedníctva v Rade EÚ patrili opatrenia na zvládnutie spontánných migračných tokov cez vonkajšie hranice Únie, ktoré už niekoľko rokov zaťažujú jej politické prostredie.

Počas roka 2015 sa v prostredí inštitúcií EÚ postupne udomácnila téza, že základným predpokladom pre toto zvládnutie je obnovenie kontroly nad všetkými úsekmi vonkajšej hranice EÚ. Súčasne sa však bolo potrebné vyrovnať so skutočnosťou, že nie všetky členské štáty majú predpoklady pre zabezpečenie kontroly vonkajšej hranice na úrovni, požadovanej Kódexom schengenských hraníc. Jedným z najdôležitejších výsledkov týchto úvah bolo predloženie návrhu na zriadenie Európskej pohraničnej a pobrežnej stráže (European Border and Coast Guard, EBCG) v decembri 2015. Spustenie jej praktickej činnosti ako kvalitatívneho skoku v ochrane vonkajších hraníc bolo jednou z úloh slovenského predsedníctva v Rade EÚ a jej zvládnutie možno hodnotiť ako jeden z jeho úspešných výsledkov.

CESTA K SPOLOČNÉMU RIADENIU HRANÍC

Zriadenie EBCG bolo síce primárne motivované reakciou na javy spojené s migračnou krízou, nie je však bez hlbších koreňov. Podľa Zmluvy o fungovaní EÚ patrí od roku 2009 medzi jej ciele „zabezpečiť kontroly osôb a účinné monitorovanie prekračovania vonkajších hraníc“, a tiež „postupne zaviesť integrovaný systém

riadenia vonkajších hraníc“. Ide o zrejmy posun v ambíciách EÚ v porovnaní s predchádzajúcim cieľom, ktorým bolo stanoviť „pravidlá a postupy, ktoré majú členské štáty dodržiavať pri uskutočňovaní kontrol osôb (na vonkajších hraniciach)“. Inštitucionálnym jadrom aktivít, smerujúcich k europeizácii riadenia vonkajších hraníc, sa samozrejme, popri Európskej komisii stala od roku 2005 agentúra Frontex.

V roku 2011 sa objavili prvé prejavy snahy terminologicky zvýrazniť európsky rozmer ochrany vonkajšej hranice tým, že tímy vyslaných národných expertov začali pôsobiť pod názvom European Border Guard Teams. V roku 2014 bola publikovaná štúdia uskutočniteľnosti posilnenia spolupráce medzi pohraničnými strážami členských štátov, spracovaná na základe zadania Komisie, v ktorej sa konštatovalo, že zložky členských štátov už do značnej miery spolupracujú, avšak existujúce štruktúry tejto spolupráci prekážajú.

„VYŠEHRADSKÁ“ TÉZA POTREBY KONTROLY

Zásadný plánovací dokument Európskej komisie v oblasti migrácie na roky 2015 – 2020, Európska agenda pre migráciu, bol prijatý v máji 2015 pod vplyvom masívneho nárastu nelegálnej migrácie cez vonkajšiu hranicu EÚ.

- Základným
- predpokladom
- je obnovenie
- kontroly nad
- všetkými úsekmi
- vonkajšej
- hranice EÚ.

• Hliadka Frontexu na mori. Foto: EC Audiovisual Services / Angelos Tzortzinis.

**V druhej
polovici roka
2015 sa začala
presadzovať aj
„vyšehradská“
téza o potrebe
obnovenia
kontroly nad
vonkajšou
hranicou EÚ.**

• Príprava posádky Frontexu pred nasadením.
Foto: EC Audiovisual Service / Angelos Tzortzinis.

- V tomto období ešte politicky i mediálne rezonoval najmä humanitárny imperatív záchrany života migrantov. V druhej polovici roka 2015 sa však začala presadzovať aj „vyšehradská“ téza o potrebe obnovenia kontroly nad vonkajšou hranicou EÚ. V tomto kontexte vydala Európska komisia 15. decembra 2015 návrh nariadenia o Európskej pohraničnej a pobrežnej stráž, spolu s niektorými sprievodnými návrhmi. Hneď nasledujúci deň Európska rada potvrdila vôľu preskúmať tento návrh čím skôr a vo februári 2016 stanovila cieľ dosiahnuť dohodu na tomto legislatívnom návrhu do konca júna 2016.

• NOVÝ NÁVRH, STARÉ DILEMY

- Tlak na holandské predsedníctvo Rady EÚ, ktorý bol týmto vytvorený, bol výnimočný aj na pomery prebiehajúcej migračnej krízy. Návrh Komisie predpokladal zásadné posilnenie kapacít aj právomocí Frontexu, premeneného na Agentúru Európskej pohraničnej a pobrežnej stráže. Veľmi skoro sa medzi členskými štátmi začali objavovať nezhody o niekoľkých kľúčových zmenách, z ktorých takmer všetky už boli diskutované v minulosti. Teraz však boli postavené do úplne nového svetla ambicióznym legislatívnym návrhom, ale aj súbežne prebiehajúcim procesom, smerujúcim k zavedeniu kontrol na vnútorných hraniciach niektorých členských štátov od 11. mája 2016.

- Najviditeľnejšie boli rozpory navrhovaného práva na intervenciu Agentúry na vonkajšej hranici aj bez súhlasu členského štátu, na ktorého území by sa zasahovalo. Úplne súhlasili najmä členské štáty bez vlastnej vonkajšej pozemnej hranice, naopak, iné členské štáty boli zásadne proti, najmä s odvolaním sa na ochranu vlastnej suverenity.

- Ďalším problematickým bodom bolo navrhované trvalé vyčlenenie síl vo výške 2 % až 3 % personálnej kapacity pohraničných síl v prospech Agentúry. Cieľom bolo, aby Agentúra v krízovej situácii nemusela žiadať o vyčlenenie dobrovoľných príspevkov od členských štátov a mohla rýchlo nasadiť tieto sily v teréne. Medzi zložité otázky

patrilo aj hodnotenie zraniteľnosti Agentúry a vydávanie odporúčaní na opatrenia na odstránenie identifikovaných slabých miest.

FINALIZÁCIA LEGISLATÍVNEHO PROCESU

Napriek zložitému pozadiu mnohých výhrad členských štátov a ich politickej citlivosti, holandskému predsedníctvu sa podarilo koncom júna 2016 uzavrieť rokovania s Európskym parlamentom. V tejto súvislosti je potrebné vysoko hodnotiť nielen tempo a kvalitu práce holandského predsedníctva, ale aj rýchly a konštruktívny prístup Európskeho parlamentu. Ako je vidno na rýchlosti celého procesu rokovaní a na povahe otázok, ktoré v jeho priebehu boli vyriešené, odohrával sa v atmosfére mimoriadnej potreby dosiahnuť výsledok.

Tento imperatív rovnako pociťovalo od 1. júla 2016 aj slovenské predsedníctvo, hoci už nie v zmysle snahy ukončiť legislatívne rokovania, ale s povinnosťou preniesť ich výsledok do reality. Primárnou úlohou slovenského predsedníctva preto bolo zabezpečiť maximálne tempo formálnej finalizácie legislatívneho procesu, ale najmä reálne uvedenie Európskej pohraničnej a pobrežnej stráže do činnosti.

NOVINKY NA VONKAJŠÍCH HRANICIACH

Od 6. októbra 2016 platí nariadenie o Európskej pohraničnej a pobrežnej stráž, ktorým sa zásadným spôsobom rozširuje pôsobnosť agentúry Frontex. Hoci zaužívaná skratka zostala zachovaná, nový plný názov Frontexu je Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž. Ktoré úlohy, právomoci a kapacity „nového Frontexu“ treba považovať za najdôležitejšie?

Výraznou inováciou je oprávnenie na nasadenie celkovej kapacity 1500 expertov pohraničnej stráže na problematickom úseku vonkajšej hranice, a to aj bez súhlasu dotknutého členského štátu. Treba povedať, že nariadenie vychádza z predpokladu, že integrita vonkajšej hranice je

v záujme všetkých členských štátov, teda k nasadeniu by malo prísť najmä na žiadosť dotknutého členského štátu. Z praktického hľadiska nie je ani zrejmé, ako by sa postupovalo, ak by takýto štát nespolupracoval. V prípade situácie „ohrozujúcej fungovanie schengenského priestoru“ však môže na návrh Komisie rozhodnúť Rada o takomto nasadení aj bez žiadosti členského štátu, na území ktorého sa má zasahovať.

POSILNENIE REZERVNÝCH KAPACÍT

Rezervná kapacita 1500 osôb nie je sama osebe inováciou, už niekoľko rokov platilo, že členské štáty určovali isté počty svojich expertov pre nasadenie cez Frontex. Tieto nasadenia boli v praxi pomerne časté a slovenskí policajti v nich rozhodne nechýbali. Nové nariadenie však určuje pevné počty expertov, ktorí majú byť určení pre potreby Frontexu (Slovenska sa týka 35 osôb), takže ich nasadenie by nebolo určené v konkrétnej situácii formou ad hoc odpovede na ad hoc výzvu. Z toho vyplýva, že nové nariadenie umožňuje veľmi krátke, iba niekoľkodňové lehoty reálneho vyslania týchto expertov do terénu.

Okrem rezervnej kapacity personálu je Frontex významne posilnený aj pokiaľ ide o materiálne vybavenie. Vzniká rezervná kapacita materiálneho vybavenia, ktoré podobne ako personál, musia členské štáty Frontexu na požiadanie poskytnúť. Agentúra však získala aj nové oprávnenie sama si obstarávať vybavenie, potrebné na nasadenie v teréne.

Vo svetle súčasnej situácie, najmä v súvislosti s tzv. západobalkánskou migračnou trasou, je veľmi významnou zmenou aj skutočnosť, že Frontex získava právo nasadzovať svoje kapacity nielen na území členských štátov, ale aj na území susediacich tretích štátov. Rokovania o príslušných dohodách s niektorými kľúčovými tretími štátmi už prebiehajú. Tieto inovácie v systéme personálnych aj materiálnych rezerv znamenajú zásadný príspevok k samostatnej možnosti plánovať a vykonávať nasadenie personálu a vybavenia na úsekoch vonkajších hraníc. Hoci personál a vybavenie aj naďalej v rozhodujúcej miere pochádzajú od členských štátov, ich nasadenie cez Frontex je už predvídateľné a spoľahlivé.

SLABINY NÁVRATOVEJ POLITIKY ÚNIE

Už dlhodobo platí, že slabinou migračnej politiky členských štátov EÚ je návratová politika. Jednoducho povedané, nedarí sa vracat' dostatočný počet nelegálnych migrantov, aby to účinne odrádzalo nelegálnu migráciu do EÚ. Frontex získava aj novú kapacitu na spoločné návratové operácie, teda fyzický transfer vyhost'ovaných osôb smerom von z EÚ. Podobne ako pri kontrole hraníc, tieto úlohy majú plniť experti, vyčlenení z členských štátov pre potreby Frontexu. Hoci podpora Frontexu v tomto smere má potenciál odstrániť niektoré praktické prekážky, samotné získanie súhlasu tretieho štátu na prijatie nelegálneho migranta zostáva úlohou členských štátov – a tu je spravidla aj kameň úrazu pri návratoch.

FRONTEx DOSTAL ŠIRŠIE PRÁVOMOCI

Analytické činnosti zostávajú od začiatku činnosti Frontexu kľúčovou súčasťou úloh. Podľa nového nariadenia sa však má zaoberať nielen analýzou rizík, ktorým čelí kontrola vonkajšej hranice EÚ, ale aj hodnotením jej zraniteľnosti. Teda má hodnotiť aktuálny stav kapacít a organizácie príslušných zložiek členských štátov a upozorňovať na nedostatky. Za zmienku stojí aj to, že hodnotenie zraniteľnosti nemá byť zamerané na jednotlivé členské štáty, ale na situáciu vo väčších oblastiach a jeho cieľom je teda odhaľovať aj nedostatky v spolupráci či koordinácii viacerých členských štátov.

Nariadenie o Európskej pohraničnej a pobrežnej strážii vo svojich celkovo 83 článkoch tiež stanovuje veľký počet ďalších úloh, ktoré sotva možno označiť za menej podstatné. Frontex tak dostal širší rámec právomocí aj v boji proti cezhraničnej kriminalite a porušovaniu predpisov o rybolove a námornej plavbe. V súvislosti s rozšírením právomocí prišlo nielen k navýšeniu počtu zamestnancov o niekoľko stoviek, ale aj k zavedeniu systému vybavovania sťažností proti porušeniu práv jednotlivcov pri činnosti Frontexu a ik ným organizačným zmenám.

Vladimír Šimoňák

• Eurokomisár Dimitris Avramopoulos s policajnými psami Európskej pohraničnej a pobrežnej strážii na kontrolnom bode Kapitan Andreevo na hraniciach Bulharska a Turecka. Foto: Veselin Borishev / Shutterstock.com.

• Stany migrantov v gréckom prístave Kos. Foto: De Visu / Shutterstock.com.

• Hore: Pozorovacia činnosť člena hliadky. Foto: EC Audiovisual Services.
• Dole: Pracovisko na bulharsko-tureckých hraniciach, kontrolný bod Kapitan Andreevo. Foto EC Audiovisual Service / Albert Facelly.

Európska únia sa aktivizuje v kozme

Vesmírna politika sa stáva čoraz viditeľnejšou témou vo svete, nachádza si svoje miesto aj u nás, či už kvôli integrácii Slovenska do Európskej vesmírnej agentúry (ESA), alebo v súvislosti s plánovaným vypustením prvej slovenskej družice skCube na obežnú dráhu Zeme.

Druhý polrok 2016, ktorý sa niesol v znamení slovenského predsedníctva v Rade EÚ, osobitne potvrdil rastúcu dôležitosť vesmírnych aktivít pre Európu. Počas tohto obdobia európska vesmírna politika zaznamenala niekoľko míľnikov, či už ide o prezentáciu Vesmírnej stratégie pre Európu, podpísanie spoločného vyhlásenia o vzájomnej spolupráci medzi EÚ a ESA, spustenie počiatočných služieb globálneho satelitného navigačného systému Galileo, alebo spustenie operačnej prevádzky bezpečnostného systému EÚ pre oblasť vesmírneho prehľadu a sledovania kozmických objektov (European Union Space Surveillance and Tracking – EU SST).

VESMÍRNA STRATÉGIA EÚ SA PREDSTAVUJE

Predstavenie Vesmírnej stratégie pre Európu a podpísanie spoločnej deklarácie EÚ a ESA 26. októbra 2016 sú považované za významné medzníky európskej vesmírnej politiky. Na oboch podujatiach bol prítomný aj podpredseda Európskej komisie Maroš Šefčovič, ktorý má koordináciu vesmírnej politiky vo svojom pracovnom portfóliu. Na prípravách spomínaných strategických dokumentov počas slovenského predsedníctva intenzívne pracovali najmä delegáti z Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR na Stálom zastúpení SR v Bruseli, ktorí odviedli výbornú prácu.

Jednou z priorit slovenského predsedníctva v oblasti vesmíru bolo zlepšenie medziinštitucionálnej spolupráce medzi EÚ a ESA, čo sa nám úspešne podarilo. Okrem spoločnej deklarácie oboch inštitúcií Slovensko dostalo aj osobitné poďakovanie generálneho riaditeľa ESA Johanna-Dietricha Wörnera za možnosť vystúpenia na Rade ministrov EÚ COM-PET – časť vesmír, ktorá zasadala v novembri minulého roku.

BUDÚ NOVÉ DRUŽICE A RAKETOVÉ NOSIČE

Vesmír ma pre Európu obrovský význam, či už ide o hospodársky rast, vedu, výskum, inovácie, alebo bezpečnosť. Podľa odhadov Európskej komisie je približne 6 % HDP Európskej únie naviazaných na globálne družicové navigačné systémy. Signály vysielané navigačnými družicami nie sú pritom dôležité len z hľadiska určovania polohy na Zemi. Každá z navigačných družíc má na palube atómové hodiny, ktoré zaisťujú mimoriadne presnú časovú synchronizáciu spracúvaných údajov. Práve dôsledná synchronizácia časových údajov je nevyhnutná pri globálnych finančných transakciách, zabezpečených telekomunikačných službách, alebo pri riadení kritickej infraštruktúry, vrátane energetiky a dopravy.

Vesmírna stratégia pre Európu sa vo veľkej miere sústreďuje na využívanie satelitných dát a služieb programov Copernicus a Galileo pre komerčné účely. Európska komisia kladie dôraz na rozvoj konkurencieschopnosti európskeho vesmírneho sektora, investovanie do vedy, výskumu a inovácií, a s tým spojenú tvorbu nových pracovných miest. Európsky vesmírny priemysel má veľký potenciál rastu, už dnes zamestnáva viac ako 230 000 ľudí. Európska komisia plánuje do roku 2020 pre-rozdeliť na vesmírne aktivity 12 miliárd eur. Časť z tohto rozpočtu bude investovaná do približne 30 nových družíc v horizonte 10 až 15 rokov, či do novej generácie vesmírnych raketových nosičov.

Nové príležitosti sa otvoria aj pre slovenské firmy a vedeckovýskumné inštitúcie, či už prostredníctvom grantov EÚ pre vedu a výskum, alebo v rámci prístupového procesu do ESA. Na tento trend reaguje aj „Správa o plnení úloh zahraničnej a európskej politiky SR v roku 2016 a jej zameranie na rok 2017“, ktorá vyzdvihuje dôležitosť kozmickej vedy a výskumu v rámci medzinárodnej spolupráce. MZVaEZ SR si takisto určilo za cieľ podporovať v rámci svojej pôsobnosti autonómiu a konkurencieschopnosť Európy v kozme.

POSILŇOVANIE BEZPEČNOSTNÝCH ASPEKTOV

V neposlednom rade sa Vesmírna stratégia pre Európu zmiňuje o posilňovaní bezpečnostných aspektov vesmírnej politiky, čím prirodzene nadväzuje na ciele a priority vytyčené v Globálnej stratégii EÚ pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku, ktorá bola predstavená na Európskej rade v júni minulého roku. V nej si EÚ vo vzťahu k vesmírnej politike vytyčila tri hlavné ciele: spôsobilosť autonómneho prístupu do kozmu, zaručenie bezpečnosti európskych družíc na orbite a podporovanie normotvorných režimov v oblasti zodpovedného správania sa štátov vo vesmíre. V rámci posilňovania bezpečnostných aspektov vesmírnej politiky si dokonca Európska služba pre vonkajšiu činnosť pred dvomi rokmi vytvorila vo svojich štruktúrach Task Force Vesmír, ktorú riadi osobitný vyslanec EÚ pre vesmír Francois Rivasseau.

Aj keď vesmírne programy Galileo a Copernicus sú „pod civilnou správou“, využitie si v rastúcej miere nachádzajú aj v oblasti bezpečnosti a obrany. Ide najmä o využívanie kryptovaného signálu z navigačných družíc vládnyimi zložkami a využívanie snímok z družíc pre bezpečnostné

a spravodajské účely. V prvý deň slovenského predsedníctva bol dokonca uvedený do prevádzky prvý kozmický projekt EÚ dvojakeho využitia – EU SST. Jeho cieľom je monitorovať kozmické objekty, vrátane vesmírneho odpadu, a tiež chrániť nielen družice Únie, ale aj družice, satelitné služby a náležitú kozmickú infraštruktúru členských krajín EÚ.

Tento program, ktorý v sebe spája vedeckovýskumné a bezpečnostné využitie, môže byť zaujímavý aj pre Slovensko. Teleskopické senzory v správe Univerzity Komenského sú totiž schopné sledovať na orbite kozmický odpad a družice, ktoré sú na tzv. geosynchronnej obežnej dráhe, vzdialené od Zeme až 36-tisíc kilometrov. Svojimi vedeckými dátami by sme tak perspektívne mohli prispievať do spoločného európskeho projektu, čím by sa našim vedcom otvorila osobitná grantová schéma na modernizáciu observatórií.

MÁME NÁŠ REZORTNÝ „TASK FORCE VESMÍR“

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí vníma vesmírnu agendu ako strategickú a prierezovú tému, v ktorej rezorty diplomacie zohrávajú nezastupiteľnú úlohu. Aj preto sa v priebehu minulého roku začala formovať pod vedením štátneho tajomníka Lukáša Paríška neformálna vnútrorezortná pracovná skupina k vesmírnej politike, ktorej cieľom bolo stanovenie ambícií rezortu v danej agende. Intenzívne diskusie medzi viacerými organizačnými zložkami, ktoré sa vo svojej činnosti venujú určitým aspektom vesmírnej politiky, napokon viedli k vytvoreniu rezortného úlohového zoskupenia „Task Force Vesmír“. Jednotlivé odbory sa vo svojom portfóliu venujú kozmickému právu, aspektom odzbrojovania vo vesmíre, bezpečnostným stránkam v rámci krízového manažmentu, a v neposlednom rade aj podpore vedy, výskumu a inovácií v kozmických technológiách.

DÔLEŽITOSŤ VESMÍRNYCH AKTIVÍT RASTIE

V januári tohto roka štátny tajomník Lukáš Parížek schválil ambíciu rezortu vo vesmírnej politike, ktorá stanovuje päť priorít: 1. prijatie vnútroštátnej legislatívy v oblasti kozmických aktivít, 2. jednotná prezentácia záujmov SR na medzinárodných fórach, 3. zefektívnenie medzirezortného koordinačného mechanizmu, 4. podpora kozmickej vedy, inovácií a priemyslu, a napokon po 5. preskúmanie možnosti zapojenia SR do programu EÚ SST. Nakoľko dôležitosť vesmírnych aktivít bude v najbližšom období intenzívne narastať, v tejto doméne sa nám budú otvárať nové možnosti a príležitosti. Prijatie vnútroštátnej legislatívy, regulujúcej kozmické aktivity v SR, by malo bližšie stanoviť kompetencie jednotlivých ministerstiev v oblasti vesmírnej politiky a prípadne vytvoriť novú organizačnú štruktúru v podobe Slovenskej kozmickej kancelárie. Z tohto pohľadu niet pochyb, že aj malé krajiny ako Slovensko majú vo vesmíre svoje miesto.

Peter Pindják

- Štart družice Sentinel-2B pre program na monitorovanie životného prostredia v Európe – Copernicus z európskeho kozmodrómu vo Francúzskej Guyane 7. marca 2017. Foto: ESA-Stephane Corvaja.
- Maroš Šefčovič, podpredseda EK a Elżbieta Bienkowska, členka EK na podujatí Galileo goes live, ktorým bol 15. decembra 2016 oficiálne spustený tento navigačný systém. Foto: EC, Audiovisual Services / Mauro Bottari.

Príspevok Slovenska do rozvojovej politiky EÚ

Slovenské predsedníctvo v Rade EÚ odštartovalo celkovú revíziu rozvojovej politiky Únie, prispelo k spusteniu viacerých rozvojových iniciatív a dosiahlo schválenie spoločnej pozície členských štátov k riešeniu príčin migračnej a utečeneckej krízy v krajinách vzniku prostredníctvom vytvárania hospodárskeho rastu.

Iba efektívne
prepojenie
relevantných
interných politík
s rozvojovou
agendou môže
mať konkrétny
dopad na rozvoj
partnerských
krajín.

• Hore: Pracovná skupina pre rozvojovú spoluprácu Rady EÚ (CODEV). Autor: archív.
• Na str.17 hore a dole: Návšteva utečeneckého tábora v Kakume. Autor: archív.

Posledné roky boli poznačené intenzívnym dialógom o novom nastavení rozvojovej spolupráce medzinárodnej donorskej komunity. Zrejme najdôležitejším medzníkom bolo prijatie cieľov udržateľného rozvoja – Agendy 2030 na Rozvojovom summite OSN v septembri roku 2015 v New Yorku. Ich napĺňanie si vyžaduje intenzívnu prácu a efektívnu koordináciu tak na národnej úrovni, ako aj v rámci celej Európskej únie. Slovenskej diplomacii sa počas predsedníctva v Rade EÚ podarilo dosiahnuť viacero rozhodnutí, ktoré hmatateľne prispievajú k implementácii udržateľných rozvojových cieľov (Agendy 2030) a revízii rozvojovej politiky EÚ.

REFLEXIA K ROZVOJOVEJ POLITIKE EÚ

Od Rozvojového summitu OSN uplynul viac ako rok. Odborná komunita spolu s verejnosťou so záujmom očakávali, ako budú reagovať inštitúcie EÚ a členské štáty na novo zadefinované rozvojové ciele. Slovenské predsedníctvo už v prípravnej fáze dbalo na to, aby prebehla transparentná verejná diskusia so zapojením všetkých relevantných aktérov. Pod taktovkou slovenského predsedníctva sa uskutočnilo viacero substantívnych debát k implementácii Agendy 2030, ako aj k revízii viac ako desaťročného Európskeho konsenzu o rozvoji (základného piliera rozvojovej politiky EÚ). Okrem ministrov pre rozvoj EÚ najviac rezonoval hlas mimovládnej sféry prostredníctvom strešnej organizácie Concord.

Aj v nadväznosti na prácu nášho predsedníctva boli v závere roka zverejnené kľúčové dokumenty Európskej

skej komisie k implementácii Agendy 2030 a Európskeho konsenzu o rozvoji. Práve slovenské predsedníctvo začalo prvú reflexiu k týmto dokumentom, ktorá v súčasnosti pokračuje pod taktovkou Malty. Jedným zo substantívnych príspevkov pri napĺňaní udržateľných rozvojových cieľov bolo aj prijatie dlho očakávaných záverov Rady k reforme bezpečnostného sektora, a to aj vo svetle čerstvo schválenej Globálnej stratégie EÚ. Táto agenda pozitívne vyzdvihla spoluprácu v rámci predsedníckeho Tria, najmä s holandskými partnermi, ako aj dlhodobé konzistentné presadzovanie tejto priority slovenskou diplomaciou.

ENERGETIKA A INFORMATIZÁCIA SPOLOČNOSTI

Príprava a schvaľovanie nových udržateľných rozvojových cieľov jasne ukázali, že iba efektívne prepojenie relevantných interných politík s rozvojovou agendou môže mať konkrétny dopad na rozvoj partnerských krajín. Pri identifikovaní cieľov slovenského predsedníctva slúžili ako východiskový bod hlavné priority predsedníctva.

V prípade úlohy energetiky v rozvojovej spolupráci išlo o dlhodobú prioritu Európskej komisie. Hoci táto téma patrila medzi hlavné oblasti záujmu viacerých komisárov pre rozvoj (najmä Andriša Piebalgsa) a práve do tejto oblasti EÚ investovala najviac finančných prostriedkov v rámci rozvojových projektov a programov, neexistoval spoločný dokument členských štátov EÚ, ktorý by zadefinoval hlavné priority v agende energetiky a rozvoja. Počas slovenského predsedníctva

sa podarilo aj vďaka podpore podpredsedu Európskej komisie Maroša Šefčoviča prijať závery Rady, ktoré kladú dôraz na zvýšenie prístupu k zdrojom energie, využívanie obnoviteľných zdrojov a zapojenie súkromnej sféry.

Na rozdiel od energetiky, istým spôsobom inovátorskou bola téma informatizácie spoločnosti v rozvojových krajinách. V posledných rokoch viaceré členské štáty vynakladali zvýšené úsilie, aby inštitúcie EÚ začali tejto téme venovať adekvátnu pozornosť. Až slovenskému predsedníctvu sa podarilo túto snahu pretaviť do konkrétnej podoby, a to vo forme záverov Rady. Týmto krokom sa naštartoval proces s aktívnou angažovanosťou viacerých členov Európskej komisie, ktorý má viesť k realizácii konkrétnych projektov a programov a k posilneniu kapacít v partnerských krajinách.

TRI PILIERE EXTERNÉHO INVESTIČNÉHO PLÁNU

Medzi „neplánovanú agendu“ v oblasti rozvojovej spolupráce patrila Externý investičný plán. Napriek tomu sa slovenskému predsedníctvu podarilo promptne uchopiť túto problematiku ihneď po zverejnení návrhu nariadenia v septembri 2016 a urobiť veľký krok smerom vpred v transformácii plánu na skutočnosť. Práve schopnosť slovenského predsedníctva flexibilne a efektívne zareagovať si vyslúžili uznanie inštitúcií EÚ a členských štátov.

Externý investičný plán má prostredníctvom svojich troch pilierov riešiť príčiny migračnej a utečeneckej krízy v krajinách pôvodu. Plán zahŕňa vytvorenie Európskeho fondu pre udržateľný rozvoj, ktorý má prispieť k znižovaniu chudoby a k riešeniu príčin migrácie, a to najmä prostredníctvom tvorby pracovných miest na africkom kontinente a v krajinách susedstva. Činnosť fondu doplní druhý a tretí pilier poskytovaním technickej pomoci a zlepšovaním podnikateľského prostredia. Externý investičný plán má efektívne zapojiť súkromnú sféru do programov a projektov EÚ formou pôžičiek, záruk a iných finančných nástrojov takým spôsobom, aby boli naplnené ciele Agendy 2030 a Európskej susedskej politiky.

Po náročných rokovaniach sa slovenskému predsedníctvu podarilo v rekordne krátkom čase schváliť spoločnú pozíciu členských štátov EÚ k tejto iniciatíve. Výsledok mimoriadne intenzívnej práce tímu v Bruseli bol zaradený medzi najväčšie úspechy slovenského predsedníctva.

LEPŠIE RAZ VIDIET AKO STOKRÁT POČUŤ

Skúsenosti z minulosti ukázali, že efektívna rozvojová politika sa nedá uskutočňovať bez aktívneho angažovania sa partnerských krajín a reflektovania reálnych potrieb do rozvojových stratégií donorských krajín. Z uvedeného dôvodu predsednícky tím v Bruseli v úzkej spolupráci s Veľvyslanectvom SR v Nairobi zorganizoval pracovnú cestu delegátov

členských štátov EÚ do Kene. Táto návšteva umožnila krajinám EÚ oboznámiť sa s plánmi kľúčových rezortov kenskej administratívy pri napĺňaní rozvojových cieľov a presvedčiť sa o opodstatnenosti projektov implementovaných z finančných prostriedkov EÚ.

Prostredníctvom návštevy utečeneckého tábora v Kakume si členské štáty EÚ mohli vytvoriť skutočný obraz, na čo treba klať dôraz pri riešení príčin utečeneckej krízy a realizácii humanitárnych intervencií. V neposlednom rade predmetná návšteva umožnila prezentovať konkrétne výsledky SlovakAid (oficiálna rozvojová pomoc SR). Práve projekt slovenskej bilaterálnej pomoci „Ten Senses“ (projekt znižovania chudoby prostredníctvom podpory ekonomického rastu v sektore poľnohospodárstva – malopestovatelia makadamových orieškov) získal najväčší obdiv a bol reálnym dôkazom toho, že aj relatívne malá finančná podpora môže mať reálny dopad na život miestneho obyvateľstva.

VÝZNAM VYTVÁRANIA POZITÍVNEJ ATMOSFÉRY

Ako kľúčový cieľ bola vytýčená aj strategická a transparentná komunikácia so všetkými relevantnými aktérmi, či už ide o medzinárodné organizácie, inštitúcie EÚ, partnerské krajiny, mimovládnu sféru, či akademickú resp. vedeckú obec. Práve intenzívne kontakty štátneho tajomníka MZVaEZ SR Lukáša Parížka s partnermi v Bruseli vytvorili pozitívnu atmosféru a výrazne napomohli dosiahnutiu konkrétnych výsledkov. Slovenské predsedníctvo spoločne s Regionálnym centrom UNDP v Istanbuli zorganizovalo konferenciu na vysokej úrovni o spolupráci so Strednou Áziou, ktorej závery sa odrazia v revízii stratégie EÚ voči tomuto regiónu.

Ďalšie podujatie v úzkej spolupráci s UNESCO sa venovalo analýze príčin migračnej a utečeneckej krízy prostredníctvom

vedeckého výskumu. Medzinárodná konferencia „Rozvoj a demokracia“ v Bratislave, za aktívnej účasti zástupcov pracovných skupín pre rozvojovú spoluprácu a humanitárnu pomoc, hľadala spôsoby efektívneho prepojenia rozvojovej politiky EÚ s humanitárnymi intervenciami. Završením niekoľkokomesačného úsilia bola konferencia k informatizácii spoločnosti a rozvoju za účasti podpredsedu vlády pre investície a informatizáciu Petra Pellegriniho, podpredsedu vlády Belgicka Alexandra De Croo a podpredsedu Európskej komisie Andrusa Ansipa.

ODOVZDÁVANIE ŠTAFETY

Slovenskému predsedníctvu sa podarilo naštartovať viaceré procesy, v ktorých budú pokračovať aj nadchádzajúce predsednícke krajiny. Náročná, no všetkými ocenená práca predsedníckeho tímu bude ešte dlho rezonovať pri ďalších diskusiách o Externom investičnom pláne, informatizácii spoločnosti, prepojení rozvoja s bezpečnosťou, či nastavení strategickej spolupráce s krajinami Strednej Ázie.

Karla Wursterová, Matúš Hut'ka

Davos: fenomén bez obdoby vo svete

Davos je pojem, ktorý je vo svete známy nielen ako tradičné a obľúbené centrum turistického ruchu vo Švajčiarsku. Každoročne v druhej polovici januára sa toto malebné horské mestečko v kantóne Graubünden mení na pevnosť.

**Politickí
predstavitelia
sa na výročných
zasadnutiach
Svetového
ekonomického
fóra zúčastňujú
výlučne na základe
osobného pozvania
organizátorov.**

• Hore: ilustračné
foto Drop of Light /
Shutterstock.com.

• **M**imoriadne bezpečnostné opatrenia rok čo rok sprevádzajú výročné zasadnutia Svetového ekonomického fóra, na ktorých sa stretávajú špičkoví biznismeni, politici, manažéri, ako aj ďalšie osobnosti a celebrity z celého sveta. Cieľom je diskutovať o otázkach globálneho vývoja, zamýšľať sa nad riešením aktuálnych výziev a problémov súčasnosti a hľadať východiská z kríz a ďalších prejavov politickej a ekonomickej nestability a napätia vo svete.

• PLATFORMA MEDZINÁRODNEJ SPOLUPRÁCE

• Členmi fóra je viac ako 1000 najväčších svetových firiem, pričom ide spravidla o podniky s obratom prevyšujúcim jednu miliardu dolárov. Kritici podujatia preto častokrát upozorňujú, že pod zasneženými švajčiarskymi Alpami sa tradične schádza časť z jedného percenta celkovej svetovej populácie, ktorá na svojich kontách drží väčšie bohatstvo ako zvyšok sveta. Štruktúru výročných zasadnutí tvoria desiatky panelových diskusií a vystúpení na témy, odvíjajúce sa od hlavného motta každého ročníka. Veľká časť týchto podujatí je vysielaná naživo na internete, niektoré sa však konajú za zatvorenými dverami, bez prítomnosti médií.

„Svetové ekonomické fórum slúži ako platforma pre medzinárodnú spoluprácu verejného a súkromného sektora. Táto spolupráca prispieva k riešeniu problémov, ktorým aktuálne čelíme. Jedným z nich je aj príjmová nerovnosť vo svete, ale takisto napríklad aj riešenie klimatických zmien. Tento rok je výnimočný aj v tom, že od debát očakávame renesanciu v rámci globálnej dôvery,“ povedal pred začiatkom tohtoročného fóra jeho zakladateľ prof. Klaus Schwab.

TÉMA: VNÍMAVÉ A ZODPOVEDNÉ VODCOVSTVO

V poradí už 47. ročník Svetového ekonomického fóra privítal v dňoch 17. až 20. januára v Davose rekordný počet vyše 3000 účastníkov – predstaviteľov politických a ekonomických elít, renomovaných vedcov, umelcov a zástupcov akademickej sféry z viac ako 70 krajín sveta. Na vymenovanie ich funkcií by bolo treba takmer päť slov. Ústredným mottom zasadnutia bola totiž téma „Vnímavé a zodpovedné vodcovstvo“, so zámerom hľadania ciest, ako reagovať zo strany politických a ekonomických lídrov na rastúce pocity neistoty a hlbokého odcudzenia, vyvolané globalizačnými zmenami a súčasným prudko sa meniacim svetom, prinášajúcim pre jednotlivcov i celé spoločnosti nové výzvy a úlohy.

Jednotlivé diskusie boli zamerané na päť nosných okruhov:

- príprava na štvrtú priemyselnú revolúciu;
- vytvorenie dynamického svetového systému vlády;
- obnovenie globálneho ekonomického rastu;
- reforma trhovej ekonomiky;
- zameranie sa na pretrvávajúcu krízu, ktorá vznikla naštrbením tradičných noriem.

Celkový program tohtoročného fóra mal 175 strán s viac ako 300 podujatiami. Takmer polovica z nich bola zameraná na problematiku lepšej sociálnej inklúzie a globálnych trendov rozvoja ľudstva. Dôraz bol tiež kladený na problematiku mladej generácie a podnikania. Séria interaktívnych diskusií mala za cieľ spojiť politických predstaviteľov s predstaviteľmi mladej generácie, tzv. „millennials“. Veľká pozornosť bola venovaná aktuálnym politickým témam – problematike brexitu, budúcnosti európskej dvadsaťsedmičky po vystúpení Veľkej Británie a vzťahom s USA po nástupe novej americkej administratívy.

ZASTÚPENIE SR NA VYSOKEJ ÚROVNI

Podujatie otvoril a hlavným rečníkom bol čínsky prezident Si Ťin-pching, ktorý ako historicky prvý najvyšší predstaviteľ Číny na tomto fóre vyjadril podporu procesu ekonomickej globalizácie, zdôraznil myšlienku ekonomickej otvorenosti a odmietol hospodársky protekcionizmus. Slovensko v Davose zastupoval minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Miroslav Lajčák, ktorý sa na podujatí zúčastnil na pozvanie člena Výkonnej rady Svetového ekonomického fóra Philippa Röslera. Miroslav Lajčák bol v Davose prítomný ako prvý šéf slovenskej diplomacie v histórii samostatnej Slovenskej republiky a prvý predstaviteľ vlády SR po pätnástich rokoch. Politickí predstavitelia sa na výročných zasadnutiach Svetového ekonomického fóra zúčastňujú výlučne na základe osobného pozvania organizátorov.

Minister Lajčák prijal pozvanie na tri diskusné podujatia, venované budúcnosti EÚ po brexite a po nadviazaní voľbách vo Francúzsku a Nemecku, medzinárodnej pozícii Ruska v kontexte aktuálneho politického a ekonomického vývoja v krajine a bezpečnostným aspektom vývoja v Európe. Zúčastnil sa tiež na okrúhlym stole, zameranom na tému medzinárodnej bezpečnosti v roku 2017, ktorého cieľom bolo pomenovať hlavné aktuálne bezpečnostné hrozby a dať odpoveď na otázku, čo môžu globálni aktéri urobiť pre stabilizáciu medzinárodného bezpečnostného systému.

Koncentrácia takého veľkého počtu hláv štátov, predsedov vlád a ministrov z celého sveta, ako aj špičkových predstaviteľov medzinárodných organizácií, poskytla ministrom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR zároveň jedinečnú možnosť na početné neformálne rozhovory a na potrebný networking, uľahčujúci vzájomnú spoluprácu aktérov na vysokej politickej úrovni.

IDEÁLNE Miesto NA BUDOVANIE KONTAKTOV

Tohtoročný Davos privítal účastníkov síce mrazivým, ale krásnym slnečným počasím a už tradične v bielom šate. Miestny úrad pre cestovný ruch opäť nešetril superlatívami. V propagačných materiáloch nezabudol pripomenúť, že Davos sa okrem iného pýši titulom „najvyššie položené mesto v Alpách“, nachádza sa totiž vo výške 1560 metrov nad morom. Mohli sme sa tiež dočítať, že je miestom oddychu s medzinárodným duchom a so širokou ponukou ubytovania.

Pri pohľade na panorámu mesta si návštevník nevedojak položí otázku, ako dokáže malé a pomerne odľahlé horské stredisko hostiť prestížne podujatie takých obrovských rozmerov. Odpoveďou je, že snáď práve preto, lebo je malé a leží bokom od hlavných komunikačných ťahov. Kto tam totiž raz príde, už sa odtiaľ tak ľahko nedostane. Na najbližšie letisko v Zürichu treba počítať s približne dva a polhodinovou cestou autom alebo autobusom, sčasti po krkolomných horských cestách, navyše v ročnom období, vyžadujúcom niekedy použitie snehových reťazí. Cestovať alternatívne železnicou tiež nie je v týchto končinách, vzdialených od hlavných železničných uzlov, veľmi praktické. Len pre ilustráciu – počas štyroch dní priletelo do Švajčiarska s účastníkmi fóra asi 1700 súkromných lietadiel a stovky ďalších komerčných linkami.

Malé mestečko s takou koncentráciou významných osobností je ideálnym miestom na budovanie, resp. upevňovanie kontaktov. Samozrejme, ak sa medzi tieto osobnosti dostanete. A tu sme pri ďalšej veľkej výzve, nevyhnutnej pre takéto podujatie, ktorou je logistika. Okrem oficiálnych účastníkov sa totiž v Davose pohybujú aj početní zástupcovia médií, bezpečnostný personál a pracovníci ubytovacích a reštauračných zariadení. Tí všetci musia byť niekde ubytovaní a zároveň musí byť zaistená bezpečnosť prominentných hostí.

CENY UBYTOVANIA VYHNANÉ DO VÝŠOK

Rovnako ako po iné roky, aj tentoraz boli ubytovacie kapacity v mestečku a jeho blízkosti i vzdialenejšom okolí dávno pred začiatkom Svetového ekonomického fóra beznádejne obsadené. Tu treba podotknúť, že okrem 78 prevažne stred-

• Zima v Davose. Foto: Boris-B / Shutterstock.com.

• Malebnú scenériu mestečka využívajú aj spravodajské štáby, na snímke rozhovor s ukrajinským prezidentom Petrom Porošenkom. Foto: Drop of Light / Shutterstock.com.

• Pracovné momenty z Davosu. Foto: Drop of Light / Shutterstock.com.

• Dole: Minister M. Lajčák na jednom z troch diskusných podujatí. Autor: archív.

ZÁUJEM PREŤAŽIL AJ SOCIÁLNE SIETE

Nakoľko niektoré ulice a cestné ťahy sú úplne uzavreté, vyše 11-tisíc miestnych obyvateľov sa musí počas niekoľkých dní vyrovnávať s často niekoľkokilometrovými obchádzkami. Pre políciu a bezpečnostné zložky je prehranadosť malého mesta zaiste výhodou. V prípade potreby je totiž možné rýchlo uzavrieť príchod do mesta alebo výjazd z neho. Miestni obyvatelia si už na drobné nepríjemnosti, spojené s týmto prestížnym podujatím, dávno zvykli a snažia sa z neho tiež profitovať. Najmä majitelia ubytovacích zariadení a prenajímatelia izieb už dlhé mesiace pred jeho konaním usilovne prestavujú a renovujú, aby potom za príslušne vysokú cenu prenajali doslova každý meter štvorcovej plochy.

A tak aspoň očarujúca panoráma okolitých hôr je zdarma. O nej písal už známy nemecký spisovateľ a nositeľ Nobelovej ceny za literatúru Thomas Mann v roku 1924 v románe Čarovný vrch. Vtedy ešte nikto netušil, že z horského liečebného strediska pre tuberkulózu a choroby dýchacích ciest sa raz stane známe kongresové centrum a miesto pravidelných stretnutí politických a ekonomických špičiek a globálnych hráčov z celého sveta. O jeho dôležitosti svedčí aj tohtoročný záujem na sociálnych sieťach – takmer 3 milióny „likes“ na Facebooku a 3 milióny „followers“ na Twitteri.

„Davos“ sa za takmer polstoročie stal fenoménom, ktorý nemá vo svete obdobu. Bolo zážitkom byť „pri tom“. Jednu chybu to však malo – nestretla som Georga Cloonyho, ktorý spolu s manželkou Amal predstavil svoju nadáciu pre spravodlivosť. Možno nabadúce.

Andrea Elscheková Matisoná, veľvyslankyňa SR v Švajčiarskej konfederácii

- Hore: Súčasťou Davosu bývajú aj demonštrácie. Foto: Drop of Light / Shutterstock.com.

ne veľkých hotelov Davos ponúka aj 9300 postelí na turistických privátoch a 2648 postelí v táboroch a ubytovniach pre mládež – to všetko za poriadne vysoké ceny. Mnohí, ktorí nenájdu ubytovanie vo Švajčiarsku, bývajú v Rakúsku a dochádzajú.

O bezpečnosť prominentných hostí sa stará kantónna polícia kantónu Graubünden, posilnená o policajné jednotky z celého Švajčiarska a z neďalekého Lichtenštajnska (spolu okolo 1500 policajtov). V nasadení je okrem toho spravidla okolo 5-tisíc príslušníkov švajčiarskej armády. Postarať sa o bezpečnosť celého podujatia nie je lacná záležitosť. Z celkovej sumy 9 miliónov frankov platí 2 milióny fórum, ostatné výdavky hradí švajčiarska strana. Rokovací areál je rozdelený do štyroch bezpečnostných zón, do ktorých sa dostane iba ten, kto je pre príslušnú zónu akreditovaný. Avšak aj akreditovaní účastníci sa musia podrobiť bezpečnostným kontrolám. Často sa potom naskytne inak zriedkavý pohľad, ako manažéri hedžových fondov stoja v rade spolu s ministrami a trpezlivo čakajú na kontrolu.

Ekonomická diplomacia v praxi

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR ponúklo podnikateľom a firmám možnosť podieľať sa na historicky prvom predsedníctve Slovenska v Rade Európskej únie formou spolupráce a sponzorstva.

Vítanou príležitosťou bolo jedno z najdôležitejších podujatí organizovaných Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR) – zasadnutie Rady pre zamestnanosť, sociálnu politiku, zdravie a záležitosti spotrebiteľa (EPSCO) od 14. do 15. júla 2016. Ministri všetkých členských štátov EÚ diskutovali o zmenách a vývoji v oblasti digitalizácie a robotizácie ako o výzve pre európsky trh práce, starnutia populácie a pracovnej migrácie v rámci Únie.

Vzhľadom na tému zasadania prejavilo MPSVR SR záujem o možnosť výjazdovo rokovať na pôde podniku korporácie I.D.C. Holding, a. s. V prevádzkárni Pečivárne Sereď sme privítali eurokomisárku pre zamestnanosť, sociálne záležitosti, zručnosti a pracovnú mobilitu Marianne Thyssen a 27 ministrov krajín EÚ so sprievodom zástupcov vedy a ministerstiev, pod vedením ministra práce, sociálnych vecí a rodiny SR Jána Richtera.

Prečo európskych ministrov zaujímala táto korporácia? Pretože I.D.C. Holding, a. s. je dnes najväčšou a uznávanou korporáciou na Slovensku vo svojom odvetví, dokonca v niektorých produktoch je lídrom na európskom trhu. Dosiahli sme to predovšetkým vzdelávaním ľudí, akceptáciou a rozvojom novej podnikovej kultúry a veľkým pracovným nasadením. V tomto duchu už vyše dve desaťročia vytvárame najvhodnejšie pracovné podmienky, pričom sa o napredovanie v zmysle sociálnych a technologických výziev vo svete. Dosahujeme vysoký stupeň digitalizácie, robotizácie a automatizácie produkčných procesov. O tom všetkom sa účastníci mohli presvedčiť na prehliadke moderného podniku.

Jednou zo sprievodných aktivít slovenského predsedníctva v Rade EÚ bola konferencia „NOVÁ EURÓPA“, ktorú 29. novembra 2016 pod záštitou ministra Miroslava Lajčáka usporiadala Nadácia profesora Štefana Kassaya na

podporu vedy a vzdelávania v spolupráci s Európskou akadémiou vied a umení v Salzburgu a Slovenskou akadémiou vied. Vystúpili na nej popredné osobnosti európskej a svetovej vedy, ekonomiky a politiky v duchu súčasných problémov a perspektív ďalších rokov.

Cieľom konferencie bolo hľadať odpovede na otázky, týkajúce sa aktuálnych spoločenských, politických a hospodárskych premien v Európe, v kontexte s ostatným vývojom v Európskej únii, ovplyvneným očakávaným brexitom, migračnou vlnou, zmenou hospodárskych a sociálnych pomerov, bezpečnostnými rizikami i hrozbou terorizmu na starom kontinente. Podrobnejšie údaje o konferencii nájdete na stránke www.neweurope.sk.

Dr. h. c. prof. PhDr. Ing. Štefan Kassay, DrSc.

- Prehliadka výroby v prevádzkárni Pečivárne Sereď. Foto: Ivan Kopčáni.

Úskalia misie nerezidentného veľvyslanca

Viedenský dohovor o diplomatických stykoch v piatom článku umožňuje, aby vedúci diplomatickej misie mohol byť poverený pre niekoľko štátov súčasne (s ich súhlasom), pričom trvalé sídlo môže mať v jednom z nich. Do ostatných, tzv. priakreditovaných, môže dochádzať podľa potreby.

Štáty tak robia väčšinou z ekonomických dôvodov. Ako sa v praxi darí plniť takéto viacnásobné poverenie? Nie všade je to jednoduché, ako o tom svedčia skúsenosti nášho veľvyslanca v Etiópskej federatívnej demokratickej republike **Jozefa Cibulu**.

NAZÝVAJÚ HO TIEŽ HLAVNÉ MESTO AFRIKY

Po rozdelení Česko-Slovenska sme v Etiópii nemali svoje zastúpenie, bola priakreditovaná k nášmu veľvyslanectvu v Keni. Plnohodnotné zastúpenie Slovenska v hlavnom meste Etiópie Addis Abebe funguje až od roku 2010, kedy bol akreditovaný prvý rezidentný slovenský veľvyslanec.

Moja misia v Etiópii sa začala na jeseň roku 2013. Je to krajina s bohatou históriou, veľkou rozlohou (1 127 127 km²) a po Nigérii je druhým najľudnatejším štátom Afriky s počtom obyvateľov, ktorý osciluje okolo 100 miliónov. Addis Abebu neoficiálne nazývajú aj hlavným mestom Afriky, nakoľko sa tu nachádza sídlo Africkej únie, Hospodárskej komisie OSN pre Afriku (UNECA), ako aj ďalšie inštitúcie.

Až do roku 1975 bola Etiópia monarchiou na čele s cisárom Haile Selasie. Do roku 1991 ovládali krajinu Pavicové a marxistické skupiny, keď boli zvrhnuté koalíciou proreformných a demokratických síl, ktoré spravujú krajinu až doteraz. V súčasnosti v Etiópii žije viac ako

80 národov, usporiadaných do federatívneho štátneho útvaru, pozostávajúceho z deviatich štátov (Tigrá, Afarská republika, Amharská republika, Oromská republika, Somálska republika, Beninshangul Gumuz, Republika južných národov, Republika gambelského ľudu, Harer) a dvoch administratívno-správnych jednotiek, miest Addis Abeba a Dire Dawa. Krajina má dvojkomorový parlament, silné postavenie vo výkonnej moci zastáva predseda federálnej vlády.

NAŠE VZŤAHY SA ROZVÍJAJÚ POZITÍVNE

Slovensko-etiópske vzťahy sa rozvíjajú predovšetkým v obchodno-ekonomickej oblasti. Hlbokú brázdou v nich vyoralo najmä vybudovanie spoločného podniku na výrobu pneumatík Addis Tyre, na ktorom sa zo slovenskej strany podieľal Matador Púchov. Spolupráca naďalej pokračuje dodávkami zariadení na spracovanie kaučuku. Ďalším pozitívnym príkladom je účasť slovenských vedcov a technikov na výstavbe Insektária v Addis Abebe, ktoré ročne produkuje až 1 miliónoch neplodných samčiekov nebezpečných múch tse-tse. V súčasnosti vyvinuli pre toto Insektárium už štvrtú generáciu zariadení.

K pozitívnemu posunu došlo v bilaterálnych vzťahoch aj v politickej oblasti, keď sa minister zahraničných vecí a európskych záležitostí

SR Miroslav Lajčák oficiálne stretol so svojim etiópskym partnerom. Podpísali Dohodu o zamedzení dvojitého zdanenia a pripravuje sa tiež podpis Dohody o vzájomnej ochrane investícií. Etiópiu navštívila skupina slovenských podnikateľov a pripravuje sa ďalšia návšteva.

MÁM PRIAKREDITOVANÉ KRAJINY, ALE...

V týchto mesiacoch zažívame výnimočný stav, ktorý federálna vláda vyhlásila 8. októbra 2016 na šesť mesiacov, keďže dochádzalo k početným demonštráciám v štáte Oromo a čiastočne aj v Amhare. Vznikali z nespokojnosti obyvateľstva s vládnutím federálnej vlády. V súčasnosti sa situácia upokojila, federálna vláda začína rokovať s opozíciou a spoločne hľadajú kompromisné riešenia.

Pokiaľ ide o protokolárne záležitosti, v Etiópii, ktorá je mojou rezidentnou krajinou, som mal možnosť odovzdať poverovacie listiny prezidentovi republiky Girma Wolde-Giorgisovi niekoľko dní po príchode a plnohodnotne začať vykonávať svoju misiu. Rovnako som akreditovaný pri medzinárodných organizáciách, sídliaich v Addis Abebe – Africkej únii a Hospodárskej komisii OSN pre Afriku (UNECA). Mojimi priakreditovanými krajinami sú aj Džibutská republika a Stredoafrická republika, v ktorých sa mi však doteraz nepodarilo odovzdať poverovacie listiny... Čo

• Veľvyslanec J. Cibula pri odovzdávaní poverovacích listín prezidentovi (už bývalému) Etiópie Girma Wolde-Giorgisovi 25. septembra 2013.
Foto: archív J.C.

Aj keď sa
prevažná
väčšina člen-
ských štátov
OSN riadi
Viedenským
dohovorom
o diplomatic-
kých stykoch,
súčasne v tých-
to končinách
sveta platí aj
naše dobre
známe –
iný kraj, iný
mrav!

- v praxi znamená, že v týchto krajinách nemôžem oficiálne
- pôsobiť ako slovenský veľvyslanec. Aj keď sa prevažná
- väčšina členských štátov OSN riadi Viedenským dohovo-
- rom o diplomatických stykoch, súčasne v týchto končinách
- sveta platí aj naše dobre známe – iný kraj, iný mrav!

POVEROVACIE LISTINY BEZ AGREMÁN?

- V prípade Džibutskej republiky som požiadal o agremán
- (žiadosť vysielajúceho štátu o súhlas s osobou svojho veľ-
- vyslanca) prostredníctvom veľvyslanectva Džibuti
- v Addis Abebe hneď po príchode do Etiópie. Podľa diplo-
- matického protokolu by mala prísť odpoveď so súhlasom
- v primeranom čase. Ako som sa presvedčil, čo je pri-
- merané si môžu vysvetľovať všade inak. Čakanie bolo
- nekonečné a tak som sa rozhodol pod istou zámenkou
- navštíviť kolegu – džibutského veľvyslanca v Addis Abebe
- a spýtať sa aj na agremán. Lebo okrem iného platí, že
- pokiaľ nedostanete odpoveď v primeranom čase, chápe sa
- to ako negatívna odpoveď a vysielajúci štát musí navrhnúť
- iného kandidáta.

- Reakcia veľvyslanca bola upokojujúca až povzbudivá.
- Ako mi povedal, odkladanie vybavenia žiadosti nie je
- u nich nič mimoriadne, keďže kancelária tamajšieho prezi-
- denta čaká, kým sa nazbiera skupina aj desiatich veľvyslan-
- cov a potom ich pozvú odovzdať poverovacie listiny
- v jeden deň. Keď som podotkol, že ja ešte nemám ani
- agremán, sľúbil mi, že sa pýta, kde to viazne. Dodal však,
- že skutočnosť chýbajúceho agremán nemusí byť prekáž-
- kou a možno ma pozvú odovzdať poverovacie listiny aj
- bez neho!

PRE DŽIBUTI NÁDEJ ZOMIERA POSLEDNÁ

- Informoval som o tom ústredie a tlmočil stanovisko, že
- by bolo dobré vystaviť poverovacie listiny aj bez agremán,
- no odpoveď bola negatívna. A tak sa stalo, že ma pozvali
- odovzdať poverovacie listiny. Lenže musel som sa slušne
- poďakovať a vysvetliť, že ešte nemám agremán. Uplynulo
- ďalšie „more“ času, kým som napokon agremán získal, na
- základe čoho mi boli doručené poverovacie listiny. Situácia
- sa však opakovala a opäť som začal čakať na možnosť ich
- odovzdania.

- Pred niekoľkými mesiacmi som sa potešil, keď mi
- oznámili termín odovzdania poverovacích listín. Práve
- som si kupoval letenky, keď v telefóne zaznelo, že termín
- sa odkladá a nový bude oznámený neskôr. Zatiaľ teda
- opäť čakám. Pre zaujímavosť, bol by som vlastne prvý

veľvyslanec Slovenskej republiky, ktorý odovzdal po-
verovacie listiny hlave štátu Džibutskej republiky. Môjmu
predchodcovi sa to nepodarilo, ja mám aspoň agremán.
Hádám môjmu nástupcovi sa podarí akreditáciu dotiahnuť
do konca... Mimochodom, v takejto situácii nie som sám,
podobných veľvyslancov je v Addis Abebe viac. Hovorí sa,
že nádej zomiera posledná...

SAR – STRATIL SA NÁM VEĽVYSLANEC

V prípade Stredoafrickej republiky (SAR) mi trvalo dosť
dlho, než sa mi pošťastilo vypátrať veľvyslanectvo tejto
krajiny v Addis Abebe. Keď sa mi napokon podarilo zor-
ganizovať stretnutie s veľvyslancom, vysvetlil, že dlhý čas
nebol prítomný a jeho úrad, ako aj on osobne, zápasia
s existenčnými problémami, čo som celkom chápal, na-
koľko som sledoval vývoj v jeho krajine.

Dohodli sme sa, že im budeme všetky požiadavky, medzi
ktorými bola aj moja žiadosť o agremán, notifikovať.

Pravidelne som bezvýsledne urgovoľ odpoveď, až som sa
napokon dozvedel, že problém komunikovať so svojim
ústredím má aj samotný stredoafrický veľvyslanec...

V poslednom čase sa s ním nedá skontaktovať vôbec, má
vypnutý telefón a na objekt dozerá strážna služba.

NEVYHNUTNÁ SPOLUPRÁCA S AMBASÁDAMI EÚ

V situáciách, keď sa čaká na agremán resp. odovzdanie
poverovacích listín hlave priakreditovaného štátu, čo je môj
prípád, sa teda usilujem aspoň o kontakty s veľvyslanec-
tvom prijímajúcej krajiny, získavam informácie prostrední-
ctvom masmédií, internetu, kolegov – veľvyslancov, ktorí sú
už v danej krajine akreditovaní. V prípade možnosti
a potreby sa obraciam na Delegáciu EÚ, resp. rezidentné
veľvyslanectvo niektorej členskej krajiny Únie. Je to predo-
všetkým v situáciách, keď vznikne nejaký problém, týkajúci
sa Slovenska, prípadne slovenských obchodných subjektov
alebo občanov a je potrebné ho riešiť.

Ako príklad môžem spomenúť udalosť, ktorá sa stala
pred niekoľkými rokmi, keď skupina slovenských poľovní-
kov cestovala do Stredoafrickej republiky prostredníctvom
francúzskej cestovnej kancelárie na poľovačku. Boli
zatknutí a obvinení z pokusu o prevrat. Zobrali im poľov-
nícke pušky, všetky peniaze a posadili do väzenia. Vzhľa-
dom na to, že pre Stredoafrickú republiku sme nemali
akreditovaného veľvyslanca, spolupracoval môj predchod-
ca na našom veľvyslanectve v Addis Abebe predovšetkým
s veľvyslanectvom Francúzska v Bangui (hlavné mesto
Stredoafrickej republiky), a samozrejme, aj v Addis Abebe.
Nakoniec sa francúzskym diplomatom podarilo dosiahnuť
prepustenie Slovákov, takže mohli vycestovať domov. Zha-
bané pušky a peniaze im neboli vrátené doteraz.

Aj taký je teda život veľvyslanca, ktorý vlastne má
(ale de jure stále nemá) priakreditované krajiny,
s ktorými je obťažná, alebo vôbec žiadna komunikácia.
Slovensko zrejme nie je v tomto čase pre niektoré africké
krajiny prioritou a sústreďujú sa na veci pre nich pod-
statne dôležitejšie. Napriek tomu sa snažím venovať
priakreditovaným krajinám aspoň v rámci možností
a pripravovať pre naše ústredie požadované informácie
a materiály. No v každom prípade je to pre mňa aj
po štyridsaťročnej praxi v diplomacii neoceniteľná
skúsenosť.

*Jozef Cibula, veľvyslanec SR v Etiópskej federatívnej demokratickej
republike*

• Na str. 21 hore: foto Shutterstock / Dmitry Kaminsky.

Bol ako kráľ z rozprávky...

Kde bolo tam bolo, bolo raz jedno kráľovstvo. Volalo sa Siam, ale dnes ho poznáme ako Thajsko. Trinásty októbrový deň minulého roka sa stal najsmutnejším dňom v jeho histórii.

Po vyše 70-tich rokoch panovania zomrel obľúbený, všetkými milovaný a uctievaný panovník kráľ Bhumibol Adulyadej, Rama IX. Dožil sa 88 rokov a bol najdlhšie vládnucom panovníkom na svete. Hovorí sa, že s majetkom okolo 34 miliárd dolárov bol aj najbohatším monarchom. Jeho titul tiež patril k najdlhším na svete. V preklade znamená veľký kráľ Siamu, veľký ochranca, znamenitá sila krajiny, moc nemajúca seberovnú, najslávnejší z rodiny Mahidol, útočisko ľudu. Bol to jednoducho kráľ ako z rozprávky, zbožňovaný poddanými, sympatický, s úsmevom na perách, inteligentný, vzdelaný a talentovaný.

BEZ POLITICKEJ MOCI, NO S AUTORITOU

Narodil sa v Amerike, kde jeho otec, siamský princ Mahidol, študoval medicínu. Američania sa zvykli pýšiť, že thajský panovník bol jediným kráľom, ktorý sa narodil na území USA. Rama IX. študoval na najlepších školách v Thajsku a vo Švajčiarsku. Keď za záhadných okolností zahynul jeho starší brat, ujal sa v roku 1946 vlády. Ako starostlivý vládca už od začiatku panovania väčšinu času dohliadal na rozvojové projekty, od pasterizácie mlieka, cez rozvoj alternatívnych zdrojov energie, až po zavlažovanie suchých oblastí.

Všestranne nadaný kráľ miloval džez, jachting a maľovanie. Rád a veľa komponoval, venoval sa hre na saxofón a klarinet. Vyše 30 rokov mal svoj orchester, hral s Ellingtonom, Goodmanom aj Armstrongom. Vo Švajčiarsku korčuľoval, hral hokej a lyžoval. Neskôr prešiel na plávanie a jachting. V tejto disciplíne dokonca v roku 1967 zvíťazil na IV. Hrách juhovýchodnej Ázie. V roku 1992 dostal zlatú medailu Programu OSN na ochranu životného prostredia (UNEP). Napriek tomu, že prakticky nemal politickú moc, tešil sa u politikov veľkej autorite. Priazeň a rešpekt si získal nielen vďaka svojim

projektom rozvoja krajiny, ale aj pevným postojom v časoch nepokojov a politických kríz v Thajsku. Počas jeho panovania, keď sa v Thajsku vystriedalo 26 väčšinou vojenských vlád, pôsobil ako zjednocujúca vnútroštátna sila. Taký bol teda deviaty kráľ v 234-ročnej dynastii Chakri, ktorá sa začala kráľom Ramom I. v roku 1782.

KRÁĽOVSTVO ZAHALENÉ DO ČIERNO-BIELEJ

Úmrtie monarchu, ktorý od roku 2009 čelil vážnym zdravotným ťažkostiam, nebolo neočakávané, ale napriek tomu silne zasiahlo celú krajinu. Thajské kráľovstvo, presne ako si to pamätáme z rozprávok, sa ponorilo do jednoročného smútku. Ľudia plakali na uliciach, zastavovali sa pri obrazoch a portrétoch milovaného kráľa, ktoré sú v Thajsku doslova všade, modlili sa, zapalovali sviečky a kladli k jeho podobizňam nespočetné množstvo bielych kvetov.

- Milovaného kráľa oplakávali všetci – od najmladších po najstarších, vidiek i mesto.

Hore: foto ownzaa / Shutterstock.com.
Dole: foto Narin Nonthamand / Shutterstock.com.

- Hore sprava doľava: Dobrovoľníci rozdávať smútiacim vodu, foto: pixbox77 / Shutterstock.com. Dav so sviečkami spieva národnú hymnu, foto: BB2 / Shutterstock.com. Čiernu stužku dostali aj obrovské žlté kačky na známom jazere Nong Prajak, foto: nuu_jeed / Shutterstock.com.
- Thajské známky zachytávajú kráľa pri jeho činnostiach a záľubách. Foto: chanafoto / Shutterstock.com, Operation Shooting / Shutterstock.com, GOLFX / Shutterstock.com.

- Bielymi kvetmi a čierno-bielymi látkovými girlandami boli z večera do rána ozdobené nielen kráľovské portréty, ale i väčšina budov, či už súkromných alebo verejných. Takmer každý sa obliekol do čierneho. Komu sa nepodarilo zaoštarat' si oblečenie pre nedostatok čiernej látky, či jednoducho pre chýbajúce prostriedky, obliekol si bielu košeľu alebo blúzku, na ktorú si pripol čiernu stužku – na hrud' alebo hornú časť ramena.

- Farby majú v thajskej tradícii osobitné postavenie. Ku každému dňu v týždni sa priradzuje niektorá farba, pričom má aj istý význam. Vyše sedemdesiat rokov bola najrozšírenejšou farbou žltá z jednoduchého dôvodu – kráľ Rama IX. sa narodil v pondelok a k nemu patrí žltá farba. Takže všetko, čo sa týkalo kráľa, muselo byť len žlté. Napokon aj ľudia, ktorí sa modlili pred nemocnicou, v ktorej kráľ zomrel, mali na sebe žlté a ružové oblečenie, lebo tieto farby sú považované za dobré. Avšak čierna je aj v Thajsku farbou smútku. Biela farba v kombinácii s čiernou zasa vyjadruje mimoriadny význam osoby, ktorej sa prejavuje smútok.

SMÚTOK ZDIELALI AJ ZAHRANIČNÍ TURISTI

- Napriek tomu, že po smrti kráľa nebolo nič zakázané, skôr sa iba neodporúčalo alebo obmedzilo, ľudia smútok akosi prirodzene rešpektovali a podľa toho sa aj správali. Vyhýbali sa hlasnejším rozhovorom, hudba v baroch stíchla, nekonali sa žiadne zábavy ani oslavy. Tejto situácii sa podriadili aj zahraniční turisti, možno pod vplyvom skutočnosti, že Thajčania smútili za kráľom tak úprimne a hlboko. Mnohí na znak úcty a rešpektu tiež nosili čierne stužky, ktoré si mohli zaoštarat' napríklad na letisku po prilete do Thajska.

- Po prvých tridsiatych dňoch sa prejavy smútku zmiernili, život v krajine sa začal vracat' do normálu. Ľudia si uvedomili, že tak ako každú smrť, aj úmrtie milovaného kráľa je potrebné prežiť a život musí plynúť ďalej. Za istú zaujímavosť považujem, že smrť kráľa zastihla v Thajsku aj nášho ministra Miroslava Lajčáka, ktorý viedol delegáciu EÚ na 21. ministerskom stretnutí EÚ – ASEAN v Bangkoku 13. a 14. októbra 2016.

POKLONA MŔTVEMU KRÁĽOVI

Keď telesné pozostatky kráľa previezli do chrámu Dusit Maha Prasat v kráľovskom Veľkom paláci, desaťtisíce ľudí ochotne čakali mnoho hodín v daždi,

či úmornej horúčave a neznesiteľnom vlhku, aby sa na krátky okamžik, keď sa dostanú do chrámu, mohli pokloniť mŕtvemu kráľovi. Ďalšie desaťtisíce, dnes už možno hovoriť o státisícoch, sa zúčastnili a stále zúčastňujú na každodenných ranných, obedňajších a večerných modlitbách, konaných v priestoroch Veľkého paláca na počesť mŕtveho kráľa.

Thajské médiá, vrátane televízie, síce prinášali nepretržité spravodajstvo z okolia kráľovského paláca, ale dianie som chcel zažiť priamo a uvidieť na vlastné oči. Bol som zvedavý na atmosféru, ktorá tam vládla, a tiež na to nespočetné množstvo ľudí. Len ťažko dokážem slovami opísať, čo som tam videl, aké som mal pocity a aká tam panovala nálada. Na jednej strane žiadny chaos, krik, alebo nervozita, ale úžasná pokora, smútok, ale aj isté obavy z budúcnosti, na druhej strane tisíce dobrovoľníkov a vojakov, ktorí sa s neuveriteľnou trpezlivosťou a záujmom starali, aby čakajúci ľudia mali vodu, nevyhnutnú stravu, ochranu pred slnkom a dažďom, či základnú lekársku starostlivosť. To všetko, vrátane dopravy do hlavného mesta a ku kráľovskému palácu, poskytl zdarma okrem vlády a úradu kráľovského paláca aj tisíce thajských a zahraničných firiem. Ďalšie tisíce dobrovoľníkov zabezpečovali odstraňovanie odpadkov, udržiavanie poriadku a čistoty okolia.

HYMNA S AKTUALIZOVANÝM TEXTOM

Keď som sa predieral všadeprítomnými smútiacimi Thajčanmi, oblečenými výlučne v čiernom, mal som pocit, že má unáša čiernu lavínu. Nemal som však obavy, lebo všade bolo cítiť vzájomnú ohľaduplnosť a tolerantnosť a vedel som, že tá pomyselná lavína ma unáša správnym smerom. Bol to len pocit, aj keď veľmi silný a zvláštny. Vtedy sa mi vynorili v pamäti slová thajského premiéra, ktorý krátko po kráľovej smrti vyhlásil, že Thajčania môžu teraz ukázať lásku, jednotu a udržať zmier v spoločnosti. Zdalo sa mi, že tá čiernu lavínu robí presne to, o čom hovoril premiér...

Mojím najsilnejším emocionálnym zážitkom však bolo, keď sa v parku Sanam Luang, obrovskom priestranstve v blízkosti kráľovského paláca, sústredilo vyše sto tisíc ľudí, aby pod taktovkou charizmatického thajského dirigenta Somtowa Sucharitkula zaspievali thajskú hymnu s upraveným textom, zohľadňujúcim smrť milovaného kráľa. Nový text hymny ľudia nepoznali, preto bol zobrazený na

obrovských monitoroch, umiestnených medzi zhromaždenými ľudmi. Keď vyššie stotisícový chór dospieval a doznal posledný tón veľmi melodickéj thajskej hymny, ktorú údajne zložil ruský skladateľ Piotr Šurkovsky, začal som sa obzerat' okolo seba a zistil som, že za slzy v očiach sa nemusím hanbiť. Bol by som asi sám, keby som ich nemal...

NEZASTUPITEĽNÁ ÚLOHA ASTROLÓGOV

Pozorný čitateľ si iste všimol, že som sa nezmielnil o pohrebe kráľa Ramu IX., ani o jeho nástupcovi. Ako som už spomenul, po smrti kráľa bol vyhlásený ročný oficiálny smútok, avšak telo vládcu možno spopolniť až po jeho skončení. Lenže ako každé správne kráľovstvo, aj to thajské má astrológov, ktorí na základe svojich pozorovaní určujú dátum konania kremácie. Najprv však budú musieť počkať na koniec obdobia dažďov, čo môže oddialiť kremáciu až na záver roka. Zatiaľ sa aspoň rozbehli prípravné práce na výstavbu kráľovského krematória, ktoré bude stáť už v zmlenenom parku Sanam Luang, ktorý je okrem iného tradičným dejiskom kráľovských kremácií. Krematórium by malo byť dokončené do konca obdobia smútku a po kremácii by ho mali rozobrať. Na výstavbu jeho centrálnej časti boli osobitnou komisiou vybrané santalové stromy zo severného Thajska, ktoré pred slávnostným prevozom do Bangkoku ceremoniálne posvätili.

Je celkom pochopiteľné, že po smrti Ramu IX. vyvstala otázka jeho nástupcu. V tejto súvislosti sa však môžem zmieniť len o oficiálnych informáciách. V Thajsku totiž platí od roku 1908 zákon na ochranu kráľa a kráľovskej rodiny, tzv. „lese majeste“, podľa ktorého sa zakazuje akákoľvek kritika panovníka alebo členov kráľovskej rodiny. Taktiež sú zakázané informácie, ktoré by mohli postaviť kráľa alebo členov jeho rodiny do zlého svetla. Monarchia je predmetom povinnej úcty a urážka majestátu sa trestá až pätnástimi rokmi väzenia. No a keďže tam by som sa nerád dostal, uvediem len zopár „zverejniteľných“ informácií. Pretože tie boli okolo jeho osoby viac ako rozporuplné.

Vystupňovali sa ešte viac, keď korunný princ Maha Vajiralongkorn, všeobecne považovaný za nie veľmi želaného následníka trónu, lebo jeho život celkom nezodpovedal kritériám člena kráľovskej rodiny, požiadal o odklad nástupu na trón. Ako dôvod uviedol, že po smrti otca „potrebuje viac času, aby sa mohol vyrovnat' so svojím žiaľom a spolu s ľudom tejto krajiny vyjadriť svoj zármutok“. Až neskôršie zverejnenie informácie, že kráľ Rama IX. ešte v roku 1972 rozhodol o svojom nástupcovi na tróne, ktorým má byť jeho syn, spôsobilo,

že ľud sa začal s touto predstavou stotožňovať a rozhodnutie postupne akceptovať. Ved' napokon, išlo o rozhodnutie jeho milovaného kráľa... Napriek tomu nikdy nezaznelo to známe „zomrel kráľ, nech žije kráľ“.

NOVÝ VLÁDCA POZNÁ AIRPORT BRATISLAVA

Korunný princ nastúpil na trón 1. decembra 2016, ale z dôvodu zachovania dynastie Chakri sa ako dátum jeho nástupu na trón uvádza 13. október. Korunovácia nového thajského kráľa sa môže konať až po kremácii Ramu IX. Po nej dostane Rama X. nový oficiálny kráľovský titul. Ten súčasne je „Jeho Veličenstvo kráľ Maha Vajiralongkorn Bodindradebayavarangkun“.

Na záver si predsa len dovoľím jednu zaujímavú, a dúfam „zverejniteľnú“ informáciu, týkajúcu sa nového kráľa a Slovenska. Je všeobecne známe, že je vášnivým pilotom a že si sám pilotuje súkromný Boeing 737. Ale asi málokto vie, že pri svojich častých cestách do Európy, kde sa zdržiaval v bavorskom stredisku Tutzing pri Starnberskom jazere, mával technické zastávky aj na bratislavskom letisku!

Stanislav Opiela, veľvyslanec SR v Thajskom kráľovstve

- Napriek tomu,
- že po smrti
- kráľa nebolo
- nič zakázane,
- skôr sa iba
- neodporúčalo
- alebo
- obmedzilo,
- ľudia smútok
- akosi prirodzene
- rešpektovali
- a podľa toho sa
- aj správali.

• Hore: Chrám Dusit Maha Prasat, v ktorom ležia pozostatky kráľa. Foto: Supanut Arunoprayote/wikimedia.

• Zľava doprava: Nástupca sa venuje aj športu. Foto: PORNTHAP SEESA-ARD / Shutterstock.com. Úctu kráľovi prejavujú Thajčania neustále – skupina pouličných hudobníkov hrá na počesť kráľa. Foto: Ji Dapa/Shutterstock.com.

Vyslanci dobrej vôle – partneri našej diplomacie

Čo spája imunológa, ktorý daroval Newyorskej univerzite 105 miliónov dolárov, herečku excelujúcu vo svetoznámych filmoch, jedného z najcitovanejších fyzikov na svete, či rešpektovaného stratéga európskeho filmového priemyslu?

Všetci sú vyslanci, „Vyslanci dobrej vôle“ – uznávaní profesionáli, ktorí sa presadili vo svete a výsledkami svojej práce šíria poznanie o potenciáli, pracovitosti a kreativite Slovákov. Tradíciu udeľovania ocenení Goodwill Envoy založil minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslav Lajčák. V tejto súvislosti neraz zdôrazňuje, že jeho rezort síce zastupuje Slovensko v zahraničí, skutočnými reprezentantmi našej krajiny sú však jej občania.

Radi by sme vám na tomto mieste postupne predstavili doterajších laureátov ocenenia. Úvod seriálu štartujeme rozhovorom s ministrom M. Lajčákom, ktorého sme sa opýtali, čo sa ukrýva pod pojmom Goodwill Envoy, ale aj aké miesto má tento projekt v systéme verejnej diplomacie MZVaEZ SR.

Vyslancami dobrej vôle sú Slováci, ktorí sa nielen úspešne etablovali na poli svojho pôsobenia, ale vo svojej profesii, v silnej medzinárodnej konkurencii, vynikli a dosiahli výnimočné výsledky.

• Miroslav Lajčák. Foto: Archív.

• **Pán minister, označenie „vyslanec“ sa bežne spája s diplomaciou. Vyslanec dobrej vôle je azda nová kategória medzi diplomatickými hodnotami?**

• Nie. Nejde o novú diplomatickú hodnotu, ale o novú, kreatívnu formu komunikácie s verejnosťou. Mojm zámerom bolo a je, aby ocenenie Vyslanec dobrej vôle predstavovalo uznanie za úspešné pôsobenie jeho laureátov v zahraničí a ich cenný prínos k prezentácii Slovenska vo svete.

• **Ako vznikol nápad oceňovať významné osobnosti týmto titulom?**

• Výkon mojej funkcie je spojený s častými pracovnými cestami do zahraničia. Pri nich sa stretávam a zoznámujem – niekedy aj náhodne – s mnohými zaujímavými Slovenkami a Slovákmi. Nielenže sa úspešne etablovali na poli svojho pôsobenia, ale vo svojej profesii, v silnej medzinárodnej konkurencii vynikli a dosiahli výnimočné výsledky. Rozmýšľal som, akým spôsobom vyjadriť, že Slovensko je na nich hrdé a váži si nielen ich prácu, ale najmä skutočnosť, že prirodzeným spôsobom prispievajú k pozitívnemu zviditeľneniu svojej vlasti v zahraničí. Tak vzniklo ocenenie Goodwill Envoy.

• **Kto sa môže stať nositeľom tohto ocenenia a aké sú kritériá pri výbere kandidátov?**

• Ocenenie vyslanec dobrej vôle – ako už napovedá aj jeho názov, je určené Slovenkám a Slovákovi žijúcim v zahraničí, ktorí svojimi mimoriadnymi profesionálnymi úspechmi zároveň šíria dobré meno krajiny svojho pôvodu a podieľajú sa na posilňovaní pozitívneho vnímania Slovenska. Každý rok oslovujeme naše zastupiteľské úrady v zahraničí, aby navrhli vhodných kandidátov. Samozrejme, mám aj vlastné typy a rozsiahlu databázu kandidátov. Po prvý raz som ocenenie udelil v roku 2010, tohtoročný pripravovaný šiesty ročník je dôkazom – čomu sa veľmi teším – že táto tradícia sa udržala a získala dobré renomé.

• **Udeľovanie titulu Goodwill Envoy sa vždy koná za osobnej účasti laureátov. Aké bývajú ich reakcie?**

• Odovzdávanie cien je skutočnou slávnosťou nielen pre ocenených a ich pozvaných hostí, ale aj pre rezort diplomacie. Reakcie laureátov a ich najbližších sú pre mňa vždy zdrojom pozitívnej energie – spravidla sú dojatí, neraz až prekvapení, že doma na Slovensku vnímame ich úspechy, a verím, že aj potešení. Všetko sú to významní ľudia a mňa vždy prekvapuje ich skromnosť a vďačnosť. V krajinách, kde pôsobia, patria k výrazným osobnostiam a ja si vážim, že mám možnosť predstaviť ich aj našej domácej verejnosti.

• **Prvým oceneným bol v roku 2010 uznávaný virológ a imunológ profesor Ján Vilček, ktorému neskôr, v roku 2013, udelil prezident Barack Obama prestížne ocenenie za prínos v oblasti technológií a inovácií. Všetci laureáti sú dôkazom, že spomedzi navrhovaných kandidátov sme vybrali správne. Ste s ocenenými v kontakte?**

• Naším cieľom je, aby životné príbehy laureátov oslovovali a boli inšpiráciou a povzbudením nielen pre mladých profesionálov, ale pre každého z nás. Usilujeme sa, v pozitívnom zmysle slova, zúročiť ich meno, expertízu a skúsenosti. Laureáti sa nepriamo podieľajú aj na vytváraní a budovaní značky Slovensko, ktorú reprezentuje slogan Good Idea Slovakia – Dobrý nápad Slovensko. Životné príbehy našich vyslancov sú zosobením atribútov tejto značky a naplňujú jej poslanstvo: rôznorodosť, vynachádzavosť, vitalitu, autenticnosť. Ale späť k otázke: áno, snažíme sa udržiavať s ocenenými aktívny kontakt. Vždy sa veľmi poteším, keď sa s nimi stretnem pri mojich zahraničných cestách. Nikdy nezabudnem na minuloročné udeľovanie ocenení: do Bratislavy pricestovali nielen laureáti za rok 2016, ale aj predstavitelia predchádzajúcich štyroch ročníkov. Bolo to dojmavé, keď som týchto vzácných ľudí, ktorí dnes žijú v rôznych kútoch našej planéty – od Kanady, cez Európu až po Singapur – vítal doma.

• Minister M. Lajčák a Vyslanýňa dobrej vôle, známa herečka Barbora Bobuřová, počas slávnostného odovzdávania ocenenia v roku 2015. Foto: Tomáš Bokor.

Simon Anholt:

„Vo svete existuje

iba jedna skutočná

superveľmoc: verejná

mienka.“

Ocenenie ste počas uplynulých piatich ročníkov udelili pätnástim významným osobnostiam. Je to takmer „malý diplomatický zbor“. Neobáva sa naša klasická diplomacia, že jej rastie konkurencia?

(*Smiech*) Klasická diplomacia je založená na tradičných hodnotách, ktoré sú nespochybniteľné a dlhé roky nemenné. No zároveň sme svedkami rastúceho významu verejnej diplomacie. Naša doba je dynamická, mení sa a rýchlo vyvíja. Nové výzvy sú príležitosťou skĺbiť tradície s moderným prístupom. Slovenská diplomacia, ktorá onedlho oslávi svojich 25 rokov, vždy bránila kľúčové záujmy Slovenska a podporovala jeho proeurópske a proatlantické zameranie. Dnes však žijeme v období presýtenom informáciami, v čase, keď zohrávajú významnú úlohu sociálne médiá a množstvo rôznorodých aktérov. Popri osvedčených projektoch a metódach klasickej diplomacie preto rastie vplyv takzvanej „soft power“, teda verejnej diplomacie.

Naši Vyslanci dobrej vôle sú súčasťou tohto konceptu. Majú nesporný potenciál prispievať k pozitívnemu vnímaniu Slovenska a zvyšovať tak jeho atraktivnosť. To má následne vplyv na investorov, prílev turistov, či podnikateľov. Tento „malý diplomatický zbor“, ako ste ho nazvali, je cennou súčasťou rezortnej verejnej diplomacie. Laureáti môžu v prospech prezentácie Slovenska pôsobiť všade tam, kde klasická diplomacia nemá dosah, predstaviť Slovensko v atraktívnej podobe, alternatívnou formou a iným cieľovým skupinám. Hoci – laureát prvého ročníka z roku 2010 pán Tomáš Valášek, ktorý v čase ocenenia pôsobil ako poradca Madeleine Albrightovej pre tvorbu strategickej koncepcie NATO, sa z Vyslancu dobrej vôle stal veľvyslancom Slovenska pri Stálom zastúpení NATO. Takže nič nie je nemožné...

Spomenuli ste rezortnú verejnú diplomáciu, ako vnímate jej význam aj vo vzťahu k oceneniu Goodwill Envoy?

Zacitujem uznávaného experta na komunikáciu Simona Anholt: „Vo svete existuje iba jedna skutočná supervel'moc: verejná mienka.“ Dnes viac ako kedykoľvek predtým čelíme náročným výzvam,

pre ktoré chceme hľadať riešenia aj v spolupráci so širokou verejnosťou. Verejnú diplomáciu Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR vnímam ako dlhodobý proces komunikácie s domácou aj zahraničnou verejnosťou, s cieľom zvyšovať atraktivnosť Slovenska, jeho kredibilitu a pochopenie zahraničnopolitických cieľov. Pochopenie, podporu a nakoniec aj napĺňanie našich zahraničnopolitických zámerov nie je možné dosiahnuť bez dôvery verejnosti. Z povahy požiadaviek, ktoré súčasné informáciami presýtené prostredie kladie na proaktívnu komunikáciu, vnímam potrebu zabezpečiť vzájomný tok informácií a vytvárať kvalitné vzťahy s externým prostredím paralelne, na viacerých úrovniach rezortu diplomacie. Zároveň sa tak musí diať v reálnom čase, flexibilne a hlavne koordinovane zo strany rôznych zložiek organizácie, v závislosti od ich konkrétnej expertízy a kompetencií. Útvary rezortu sa snažím pobádať ku kreatívnemu využívaniu nástrojov verejnej diplomacie.

Významnú úlohu v rámci verejnej diplomacie MZVaEZ SR zastáva už spomínaná podpora utvárania pozitívnych predstáv o Slovensku. Som rád, že Odbor verejnej diplomacie sa podieľa na viacerých konkrétnych procesoch tohto druhu, vrátane oceňovania úspešných Slovákov pôsobiacich v zahraničí.

• Na fotografii z roku 2016 sú niektorí z laureátov ceny Good Will Envoy (v poradí zľava): Jaroslav Fabián (fyzik, Nemecko, 2010), Maja Poláčková (výtvarná umelkyňa, Belgicko, 2016), Ján Zoričák (umelec ateliérového skla, Francúzsko, 2016), minister Miroslav Lajčák, Andrea Rajňáková (lekárka, Singapur, 2014), Marián Mark Stolarík (univerzitný profesor, slovakista, Kanada, 2013), Petra Hamerlík (molekulárna biologička, Dánsko, 2016) a Juraj Hromkovič (profesor v oblasti počítačových vied a teoretickej informatiky, Švajčiarsko, 2015). Foto: Tomáš Bokor.

Trochu iné zamyslenie

Nedávno sa ma jeden slovenský podnikateľ, ktorý pricestoval do Havany, opýtal, cez ktoré slová sa dá najlepšie rozpitvať kubánske vnímanie sveta. Zamyslel som sa a napadli mi dve slovíčka. Obe majú pôvod v USA. Nejde však o klasické „gringo” alebo „yankee”.

Gringo sa v kubánskej španielčine používa, ale minimálne. Skôr je späté s označením USA, alebo Američanov v Mexiku a iných častiach španielsky hovoriaceho kontinentu. Kubánci mu rozumejú, no jednoducho ho nepoužívajú. Rovnako aj nálepka Yankee (v miestnej verzii Yanqui) je síce na Kube známa a často sa využíva v štátnej propagande, skôr sa však spája s vládou a politikou USA, ako s bežnými Američanmi. Mám na mysli iné slovíčka.

SLOVKO PRVÉ – YUMA

Yuma – to je v rýchlej kubánskej španielčine označenie pre každého cudzinca. Všetci, celý diplomatický zbor na Kube, sme yumovia, teda aj ja a každý vyslaný pracovník Zastupiteľského úradu s partnerkami, partnermi či deťmi. Yuma je aj podnikateľ, ktorý navštívi havanský veľtrh, ale aj turista. Yuma je kapitán lietadla cudzej spoločnosti, yuma je zahraničný štipendista medicíny v Havane.

Pôvodným významom, aspoň tak to tvrdia pouliční jazykovedci, označenie yuma siaha do čias kubánskeho boja za nezávislosť, keď americké expedičné vojská pomáhali kubánskym národovcom koncom 19. storočia vyhnúť Španielov. Všetci títo americkí bojovníci boli z „United States”,

teda Yunajtid, z čoho vzniklo yuma. Yuma je teda pôvodom Američan, hoci, ako som už uviedol, dnes je to na Kube aj každý Slovák, Nemec alebo Čech.

Číňan, Vietnamec či Japonec sú síce v očiach Kubáncov „Chinos” (Číňania), ale vo svojej prapodstate tiež len Yumovia. Kubánci sú však dynamickí a sledujú dianie doma i vo svete. Preto po historickom zbližovaní s USA začali v prípade „pravých” Američanov, teda občanov USA, využívať spojenie „Yuma de la Yuma” (teda Juma z Jumu). Aby ich odlíšili, napríklad od Yumov z Európy.

„Yuma de la Yuma” je ten turista z Detroitu, Chicaga alebo Dallasu, ktorý na Kubu pricestuje obdivovať staré „yumovské” vraky z 50-tich rokov a má vo vrecku „fula” alebo „dóla” (USD). Treba pritom spresniť, že Kubáнець, ktorý žije na Floride, má síce „fula”, ale v miestnej pouličnej diagnostike nemusí byť označený za Yumu. Kubáncom zostáva každý, kto sa na tomto malebnom ostrove narodil. A yumom de la yuma sa americký Kubáнець predsa len tak rýchlo stať nemôže. Ani vtedy, keď si v požičovni vedľa letiska v Miami, pred letom na rodnú Kubu, požičia zlatú reťaz, alebo keď si v ďalšej prosperujúcej predajni vedľa toho istého letiska zakúpi brzdové obloženie do vozidla Moskvíč pre bratranca v Havane. Áno, milý čitateľ, aj takto kreatívne sa dá na Floride zarabať.

Vrátim sa však k Yumom. Tým všeobecným, nielen tým z USA. Netreba hovoriť, že mať v rodine Yumu je pre Kubáncov výhrou. Je zdrojom príjmov, tričiek, elektroniky, žuvačiek, a možno aj prílepkov do nehnuteľností. Mať v rodine yumu je hotový poklad. Najlepšie vo forme manžela alebo manželky. Lebo tento yuma „prízenený” pomáha rozvíjajúcej sa rodinnej ekonomike investovať do opravy domu, ktorý môže neskôr poslúžiť ako malý penzión pre ďalších yumov – turistov. Alebo vloží peniaze do budúcej reštaurácie, tej, kde sa budú stravovať ďalší yumovia. Takýto yuma je vzácny druh, nakoľko podľa miestnej legislatívy nemôže nič vlastniť, preto je de facto yumom „darcom”, keďže

nad Kubou

v prípade rozvodu je z yumu „priženeného“ už len yuma „nešťastník“, ktorý končí ako klient u jedného z mnohých konzulárnych oddelení.

Česť výnimkám, no skúsenosti z praxe autora tohto článku hovoria, že transformácia yumu „turista“ na yumu „investor-manžel/manželka“ sa podľa matematického vzorca mení na konzulárnu asistenciu. A Yumovia zo Slovenska v tomto prípade nie sú, žiaľ, žiadnou výnimkou.

SLOVKO DRUHÉ – GUAJIRO

Toto čarovné slovíčko siaha, rovnako ako yuma, do čias kubánskej histórie. Aj pri jeho zrode stáli americkí vojaci, bojujúci za nezávislosť zeleného ostrova. Významovo je v dnešnej kubánskej španielčine guajiro niekde úplne inde ako vysnívaný yuma. Guajiro môže byť hanlivé označenie pre každého, kto pochádza z provincie, teda nie z Havany. Je pritom jedno, či je to „Palestino“ (Palestínčan nebol len Jásir Arafat, ale každý Kubánek, ktorého pôvod siaha na východ ostrova), alebo „Pinareño“, teda rodák zo západnej kubánskej provincie Pinar del Río, ktorá má v pouličnej sémantike to isté prirovnanie, ako v slovenčine „Záhorák“. Do zmienenej sémantiky pritom radím aj vtipy, nakoľko poučných príbehov o „Pinareños“ je veľa.

Pôvod slova guajiro, ktoré znalci Kuby poznajú zo známej pesničky „Guantanamera“ je prozaický a zasa americký. Všetci Kubánci, ktorí sa vracali z vojen proti Španielsku, dostali v USA nálepku „war hero“. Vznikajúci kubánsky národ, schopný asimilovať zrejme všetky jazyky sveta, si výslovnosť prispôbil svojsky. Z „uórhirou“ sa stal guahirou a teda guajiro (kubánske „j“ sa vyslovuje ako slovenské „h“). Aj guajiro sa časom vyvíjal. Tiež má rád zábavy a „diskoteques“. Preto nie je slovko „guateque“ ničím iným, ako stretnutím guajirov za účelom ľudovej zábavy. Mimochodom, významovo takej istej „zábavy“, ako ju v slovenčine vnímajú Stredoslováci.

Nechcem však slovo guajiro len haniť. Slovom guajiro sa na Kube označujú aj ti ľudia, ktorých ešte neskazil veľkomestský nádych Havany. Mám na mysli hrdých Kubáncov, ktorí sa nezmenili pod prívalom turistov a vedia si vážiť všetkých yumov „turistov“ alebo yumov „podnikateľov“, či yumov „diplomatov“. Hlavne tých, ktorí nemajú záujem o transformáciu na yumov „manželov/manželky“. Ide o tých guajirov, ktorí sa venujú poctivej práci, a verte, na Kube ich je stále dosť.

Juraj Tomaga, Yuma Eslovaco

• Na str. 28 hore:
• ilustrácia
• trentemoller/
• Shutterstock.com.
• Dole vľavo: foto
• DayOwl /
• Shutterstock.com.

• Na str. 29 vľavo:
• foto DayOwl /
• Shutterstock.com.
• Vpravo: foto Kobby
• Dagan/
• Shutterstock.com.

**Mať v rodine
Yumu je pre
Kubánca
výhrou.**

NA SLOVÍČKO S HISTÓRIOU: PALUGYAYOV PALÁC (1)

Budovu na Pražskej ulici č. 1 využíva Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky na administratívne a reprezentačné účely od roku 2002. Projektoval a postavil ju významný bratislavský mestský architekt Ignatz Feigler ml. pred takmer 150 rokmi v rokoch 1872 – 1873 ako Château Palugyay (Palugyayov palác). V čase svojho vzniku patrila k najkrajším prímestským vilovým rezidenciám v Prešporku/Bratislave.

Bratislava po rakúsko-uhorskom vyrovnaní v roku 1867 stratila svoj politický význam (posledná korunovácia bola v roku 1830, uhorský snem naposledy zasadal v „meruôsmom roku“ 1848), zostala jedným zo štyroch miest monarchie, kde sídlilo veliteľstvo armády. Mesto však veľmi rýchlo nadobúdalo hospodársky význam – už v roku 1869 bolo v Uhorsku tretím mestom z hľadiska objemu priemyselnej výroby, ktorá ďalej výrazne rástla.

Château Palugyay dal postaviť majiteľ hotelu U zeleného stromu (neskôr premenovaný na Carlton) Jakub von Palugyay (1819 – 1886), šľachtic z Palúdzky. Palugyayov hotel patril k špičke svojou kvalitou a najmä kuchyňou nielen v Rakúsko-Uhorsku, ale pochvalne o ňom bežne písala aj dobová tlač európskych krajín. Vrcholom Palugyayovho podnikateľského úspechu sa však stalo víno.

- Hore: Pohľad na palác z Pražskej ulice. Foto: Tomáš Bokor.
- Vpravo hore: Nádvorie paláca. Foto: Tomáš Bokor.
- Vľavo dole: Vnútorne nádvorie paláca. Foto: Tomáš Bokor.

Povedané dnešným jazykom, Palugyay mal správny podnikateľský zámer a v medzinárodnej konkurencii dokázal priviesť dovtedy málo známe uhorské vína na víťazné priečky, ako dokazujú ocenenia zo Svetových výstav vo Viedni 1873, Paríži 1878 a 1900, ale aj z ďalších veľkých výstav, ako boli Viedeň 1866, Terst 1871, Sydney 1879, Melbourne 1880, či Frankfurt 1881. Podarilo sa mu to vďaka komplexnému prístupu, počnúc spracovaním hrozna, ošetrovaním na vysokej technologickej úrovni vrátane hygieny, perfektným skladovaním v separátnych pivniciach, až po modernú a estetickú úroveň spotrebiteľského balenia. Nechýbal mu ani „gründerský“ étos, ktorý spájal úspech a zisk s kvalitou a filantropiou. Od 50-tych rokov 19. storočia Palugyay dodával víno len šľachte a obchodoval v blízkom okolí.

Úspech prišiel vďaka štátnym objednávkam. Palugyayovo víno vzbudilo záujem cisárovho brata arcivojvodu Maximiliána, ktorý bol v rokoch 1857 – 1859 generálnym guvernérom Lombardska a Benátska. Ten ho odporučil svojmu svokrovi Leopoldovi I. v Bruseli, takže Jakob Palugyay od roku 1857 ďalších 15 rokov zásoboval aj belgický kráľovský dvor. Okrem toho sa firma Palugyay postupne stala dvorným dodávateľom vína pre cisársky dvor vo Viedni, pre kráľovské dvory v Španielsku, Rumunsku a Srbsku, dodávala víno aj na stoly rakúskych arcivojvodov, veľkovojevod sasko-weimarského, vojvodu nassauského, či flanderského grófa. *(Pokračovanie nabudúce).*

Marianna Oravcová

„KONÍČKY“ NAŠICH KOLEGOV

Filateliu, čiže zbieranie poštových známok, zvyknú nazývať kráľom koníčkov a koníčkom kráľov.

Vymieňal si známky s kráľmi

Nielen preto, že zberateľskej vášni podľahli mnohé významné svetové osobnosti, ale aj kvôli takmer jej neuveriteľne širokému záberu – odhaduje sa, že dodnes bolo vo svete vydaných niekoľko desiatok miliárd poštových známok! Jedným z filatelistov, ktorí sa tomuto koníčku venujú vyše pol storočia, je aj **Juraj Pavlovič**, vedúci oddelenia podpory vnútorného riadenia na Odbore legislatívno-právnom (foto vľavo hore).

„Prvé známky mi ako osemmročnému daroval otec. Boli to pekné, zaujímavé obrázky s exotickými rastlinami, zvieratami, neznámymi názvami krajín, voňali z nich vzdialené svety a tak som sa im začal venovať.“ Rozhodol sa vytvoriť takú zbierku, aby mal v albume z každej krajiny aspoň jednu známku s vyobrazením jej mapy, vlajky alebo vladára a podarilo sa mu ich zozbierať asi z 200 krajín. Známkami získaval ako darček na narodeniny, za vysvedčenie, vymieňal si ich s kamarátmi, čosi aj kupoval. Keď našiel známky s názvami krajín, o ktorých ešte nikdy nepočul, napríklad Ubangi-Šari, Katanga a ďalšie, chodil si o nich prečítať do knižnice v encyklopédiách.

Pravda, v tých časoch sa nedali známky, ktoré potreboval do zbierky, jednoducho obstarat' a tak mu už ako trinásťročnému zišlo na um napísať do niektorých krajín.

„Prvého som o známky požiadal v roku 1969 kráľa Sobhuzu II. zo Svazijského kráľovstva, ktorému som poslal aj vtedajšie naše československé známky. Čudovali by ste sa, ale jeho kancelária mi naozaj odpísala a poslala známky. Kruh sa uzavrel v roku 2010, keď som Svazijsko navštívil a prezrel som si aj mauzóleum kráľa, ktorý už vtedy nebol medzi živými.“

Chlapec, posmelený týmto úspechom, písal aj ďalším. Na obálku stačilo vtedy napísať kráľ Fajsal, Rijád, Saudská Arábia a z kráľovského kabinetu prišli známky. Takisto sa obrátil na Maurícius, Lesotho, Bahamy, Jemen, a vždy úspešne. „Na konci šesťdesiatych rokov sa ostrov Anguilla odpojil od Veľkej Británie a ministerským predsedom sa stal James R. Webster. Požiadal som ho o známky a on ten list dal svojej sedemnáťročnej sesternici, s ktorou som si potom ešte tri roky – kým neodišla študovať do Spojených štátov – písal a vymieňal známky. Keď si spomínam na tie časy, mám ešte tajný snieček, rád by som sa vybral pozrieť sa na Anguillu.“

V čom spočívalo tajomstvo tohto úspechu? Nielen v odvahe mladého filatelistu, ale aj v krásnej československých známok, ktoré mu nalepené na listoch otvárali dvere v ďalekých krajinách. V tejto tradícii pokračuje aj Slovenská pošta, ktorej známky získali viacero prestížnych medzinárodných ocenení. Medzitým však rozširoval svoju zbierku a začal sa venovať niektorým krajinám podrobnejšie, napríklad známkam Írska, Veľkej Británie, Švédska, Nórska, Austrálie či Nového Zélandu. Našiel si adresy zberateľov v týchto krajinách a s intenzitou výmen rástla aj jeho zbierka. Začal sa venovať nielen krajinám, ale aj rôznym témam, zobrazeným na známkach. Dnes sú jeho obľúbenými zbierky umenia, či už je to grafika, maľba alebo sochárstvo, ďalej zbierky lodí, železníc a svetového dedičstva UNESCO.

Na otázku, či má v zbierke aj nejaké rarity, Juraj Pavlovič hovorí, že pre neho sú cenné tie známky, ktoré si obstaral zložitou cestou alebo je s nimi spojený príbeh. K tým kurióznym patria napríklad známky Východného Timoru,

• Uhádnete, kde ležia štáty, ktorých názvy sú na týchto známkach?
Foto: Tomáš Bokor.

ktoré získal, keď bola krajina ešte portugalskou kolóniou, prešla ťažkým vývojom, osamostatnila sa, dnes je členom OSN a bol sa tam aj pozrieť. Alebo ďalšou zaujímavosťou zbierky sú známky krajiny s názvom Van Diemen's Land (od roku 1856 Tasmanía, dnes federálny štát Austrálie)... A čo je ešte zaujímavé, najradšej má známky, ktoré si odliepa z listových zásielok. „Myslím si, že aj známka by mala prežiť svoj život – najskôr ten poštový, keď splní svoju funkciu a príde opečiatkovaná na liste alebo pohľadnici a potom filatelistický, keď skončí v albume zberateľa.“ Vtedy má pre neho hodnotu, ale nemá rád, keď sa ju ktosi pokúša vyjadriť v peniazoch. Lebo pravý zberateľ nezbiera známky pre zisk, ale zo záľuby.

A ako je to s filateliou dnes? Počet zberateľov neustále klesá, väčšinou je to už len staršia generácia. „Kedysi mladí ľudia čerpali mnoho vedomostí o krajinách, histórii, umení, zvieratách, rastlinách a všetkom možnom zo známok. Dnes si to všetko nájdu na internete.“ Napriek tomu sa Juraj Pavlovič venuje filatelii vyše 50 rokov a stále má čo objavovať. Ako hovorí, známky vypovedajú o všetkom – o historickom vývoji jednotlivých krajín, o vzťahoch medzi nimi, zániku a vzniku nových štátov a dávajú mu prehľad, ktorý nezriedka využíva aj v práci. „Mňa to stále baví, rád si prezerám svoje zbierky, niekedy sa vrátim do detských čias, alebo sa jednoducho listovaním v albumoch prejdem po zemeguli.“

-tb-

Ak poznáte kolegov alebo kolegyné, ktorí majú zaujímavého „koníčka“, radi o nich napíšeme. Vaše tipy nám, prosíme, oznámte na odbor TLAC. Ďakujeme za spoluprácu.

Krátky slovník diplomatickej praxe

• konzulárne oddelenie

Konzulárne funkcie môžu vykonávať aj diplomatické misie prostredníctvom osobitnej organizačnej zložky – konzulárneho oddelenia (konzulárnej sekcie), alebo konzulárnou agendou môže byť popri iných úlohách poverený niektorý diplomat misie, zvyčajne s nižšou diplomatickou hodnosťou. Ak v rámci konzulárneho obvodu funguje konzulárne oddelenie, štáty nezvyknú zriaďovať samostatný konzulárny úrad. Na rozdiel od konzulárnych úradníkov, na diplomatov konzulárneho oddelenia sa vzťahujú všetky diplomatické výsady a imunity a okrem diplomatickej môžu mať udelenú aj konzulárnu hodnosť.

• konzulárne právo

Súbor zmluvných a zvykových právnych noriem, upravujúcich postavenie a činnosť konzulárnych úradov a honorárnych konzulárnych úradov. Konzulárne právo v modernej podobe kodifikoval Viedenský dohovor o konzulárnych stykoch, ktorý sa stal súčasťou medzinárodného práva verejného. Z neho sa odvodzuje národné konzulárne právo ako súčasť vnútroštátneho práva. U nás platí Zákon o zahraničnej službe č. 151/2010 Z.z., ktorý upravuje aj princípy vykonávania slovenskej konzulárnej služby.

• konzulárne styky

Vzťah medzi dvomi suverénnymi štátmi, ktorý ich oprávňuje recipročne vysielat' či prijímať konzulárnych úradníkov. Nadviazanie konzulárnych stykov medzi štátmi sa uskutočňuje na základe vzájomnej dohody. Dnes však býva zväčša súčasťou dohody o nadviazaní diplomatických stykov, keď prijímajúce štáty dávajú súhlas na výkon konzulárnych funkcií priamo diplomatickým misiám, alebo na zriadenie konzulárnych úradov.

Konzulárne styky môžu nadväzovať aj štáty, ktoré medzi sebou neudržiavajú diplomatické styky, alebo sa navzájom neuznávajú, pričom nadviazanie konzulárnych stykov neznamena automaticky ich uznanie. Na druhej strane, prerušenie, prípadne ukončenie diplomatických stykov nemusí znamenať prerušenie či ukončenie konzulárnych stykov.

• konzulárne výsady a imunity

Podľa Viedenského dohovoru o konzulárnych stykoch je každý prijímajúci štát povinný zabezpečiť konzulárnym úradom a konzulárnym úradníkom nerušený výkon ich funkcie poskytnutím privilégii, ktoré sa nazývajú konzulárne výsady a imunity. Výsady znamenajú poskytovanie práv a výhod navyše, ktoré iní občania prijímajúceho štátu a cudzinci nemajú, zatiaľ čo imunity znamenajú vyňatie z pôsobnosti niektorých noriem vnútroštátneho práva, platného pre všetkých občanov prijímajúceho štátu.

Výsady a imunity konzulárneho úradníka a členov jeho rodiny sa vzťahujú len na územie prijímajúceho štátu v ktorom je akreditovaný; začínajú platiť prekonaním jeho hraníc a končia, keď opustí jeho územie, alebo bol vyhlásený za nežiaducu osobu (persona non grata).

Na území iného štátu sa výsady a imunity konzulárnemu úradníkovi priznávajú v obmedzenej miere, a to iba v prípade, ak ním prechádza alebo sa na ňom zdržiava v súvislosti s nástupom na miesto vyslania a návratom po jeho skončení, ako aj pri cestách súvisiacich s výkonom jeho funkcie, pričom však nie je vyňatý z vízovej povinnosti (ak existuje). To sa vzťahuje aj na členov jeho rodiny, ktorí cestujú spoločne s ním alebo oddelene.

• a) výsady a imunity konzulárneho úradu

Medzi výsady a imunity konzulárneho úradu patria najmä nedotknuteľnosť jeho priestorov a zákaz vstupu cudzím orgánom bez súhlasu vedúceho úradu, ako aj povinnosť prijímajúceho štátu chrániť ich všetkými vhodnými prostriedkami; právo používať štátnu vlajku a štátny znak na budovách a v priestoroch úradu, vrátane dopravných prostriedkov; nedotknuteľnosť konzulárnych archívov a všetkých úradných

písomnosť (aj v elektronickej podobe), súvisiacich s činnosťou úradu a jeho zákonným poslaním, kdekoľvek sa nachádzajú; sloboda komunikácie so svojou vládou, ďalšími misiami a konzulárnymi vysielajúcimi štátu v prijímajúcom štáte alebo v cudzích štátoch, podobne aj s diplomatickými misiami a konzulárnymi úradmi iných štátov bez ohľadu na to kde sídlia, pričom komunikácia sa môže uskutočňovať všetkými vhodnými technickými prostriedkami tak v reči otvorenej, ako aj šifrovanej; oslobodenie od miestnych daní (napríklad DPH) a poplatkov, okrem platieb za poskytnuté služby (napríklad dodávka elektriny, plynu, vody, telefón a ďalšie služby, spojené s užívaním nehnuteľností); oslobodenie od platenia colných poplatkov za veci dovezené pre potreby konzulárneho úradu.

b) výsady a imunity konzulárnych úradníkov

Medzi výsady a imunity konzulárnych úradníkov a ich rodinných príslušníkov (ak nie sú občanmi prijímajúceho štátu) patria najmä osobná nedotknuteľnosť – konzulárny úradník nesmie byť zatknutý alebo zadržaný, v prípade spáchania trestného činu môže vyhlásený za persona non grata a vypovedaný z krajiny; vyňatie z trestnej, správnej a civilnej jurisdikcie – konzulárny úradník nemôže byť trestne stíhaný ani postavený pred justičné orgány prijímajúceho štátu v záležitostiach, týkajúcich sa plnenia konzulárnych funkcií. Na rozdiel od diplomatickej imunity v prípade spáchania závažného trestného činu konzulárny úradník môže byť na základe rozhodnutia príslušného súdneho orgánu zadržaný a podrobený trestnému stíhaniu (prijímajúci štát musí o tom bezodkladne informovať vedúceho konzulárneho úradu, resp. vysielajúci štát) a je tiež povinný vypovedať ako svedok v záležitostiach, ktoré sa netýkajú alebo nie sú spojené s plnením konzulárnych funkcií. Ďalej je to vyňatie z povinnosti prispievať do sociálneho a dôchodkového systému prijímajúceho štátu, (preto ho konzulárny úradník ani nemôže využívať); oslobodenie od platenia všetkých daní a poplatkov prijímajúceho štátu s výnimkou nepriamych daní, zahrnutých v cene tovaru alebo služieb (netýka sa poplatkov za služby, ktoré mu boli poskytnuté); oslobodenie od platenia colných poplatkov za veci slúžiace osobnej potrebe konzulárneho úradníka a členov jeho rodiny; oslobodenie od plnenia všetkých verejných služieb, vrátane vojenskej; sloboda pohybu na území prijímajúceho štátu s výnimkou oblastí a miest, kam nie je vstup povolený z dôvodov bezpečnosti štátu; prijímajúci štát je povinný zaobchádzať s konzulárnym úradníkom s náležitou úctou a urobiť všetky vhodné opatrenia, aby zabránil každému útoku proti jeho osobe, slobode alebo dôstojnosti.

konzulárne zastupiteľstvo

Konzulárny úrad najnižšej triedy, ktorého vedúcim je konzulárny zástupca. V prípade potreby môže byť konzulárne zastupiteľstvo zriaďované aj dočasne, napríklad v priebehu letnej turistickej sezóny, počas konania masových spoločenských alebo športových podujatí a pod.

konzulárny dohovor

Dvojstranná medzinárodná dohoda, v ktorej štáty vymedzujú práva, postavenie, výsady a imunity konzulárnych úradov a konzulárnych úradníkov, vrátane podmienok výkonu konzulárnych funkcií. Konzulárne dohovory sa uzatvárajú na základe reciprocity a rovnoprávnosti záujmov oboch

strán, pričom zväčša ide o aktivity nad rámec alebo dopĺňajúce Viedenský dohovor o konzulárnych stykoch. Ako príklad možno uviesť Dohodu medzi MZVaEZ SR a MZV ČR o spolupráci a vzájomnej pomoci pri poskytovaní konzulárnych služieb a pri mimoriadnych udalostiach v tretích krajinách, platnú od 1. januára 2012. Pokiaľ konzulárny dohovor medzi štátmi abscentuje alebo nenadobudol platnosť, riadia sa Viedenským dohovorom o konzulárnych stykoch.

konzulárny kuriér

Má rovnaké práva a povinnosti, výsady a imunity ako diplomatický kuriér. Okrem stálych konzulárnych kuriérov, ktorí bývajú poverení na určité časové obdobie, je zvykom používať aj služby príležitostných (ad hoc) konzulárnych kuriérov, ktorými môžu byť konzulárni úradníci, diplomati, alebo iné poverené osoby. Konzulárnym kuriérom však bez súhlasu prijímajúceho štátu nemôže byť osoba, ktorá je štátnym príslušníkom prijímajúceho štátu, ani – pokiaľ nie je občanom vysielajúceho štátu, osoba tretieho štátu, trvale usadená v prijímajúcom štáte.

Konzulárny kuriér je vybavený okrem pasu aj kuriérskym listom, prípadne iným úradným dokumentom, označujúcim jeho postavenie. Pri výkone svojej funkcie je chránený nielen prijímajúcim štátom, ale všetkými štátmi, ktorými pri plnení svojho poslania prechádza. Jeho osoba je nedotknuteľná a nesmie byť žiadnym spôsobom zatknutý ani zadržaný. Ochrana príležitostného kuriéra sa však končí v okamihu, kedy doručil na miesto určenia zverenú konzulárnu zásielku.

Konzulárne zásielky, ktoré konzulárny kuriér dopravuje, sú rovnako chránené, musia však byť

zreteľne označené ako Konzulárna pošta (Consular bag) a zapísané v úradnom doklade – bordereau. V praxi sa využíva aj možnosť zasielať konzulárnu poštu prostredníctvom kapitána civilného lietadla, pristávajúceho na letisku s colnicou (tzv. kapitánska pošta). Kapitán sa nepovažuje za konzulárneho kuriéra, preto sa osobitná ochrana vzťahuje iba na konzulárnu zásielku, ku ktorej musí mať bordereau. Konzulárny úrad si zásielku môže vyzdvihnúť priamo u kapitána.

Tomáš Borec

*„Diplomacia je ako tkanie
koberca – pokrok prichádza
iba po milimetroch.“*

Saíd Džalíli (1965 –). Iránsky politik a diplomat, hlavný vyjednávač o iránskom nukleárnom programe.

• Foto: wikimedia commons.

• Ilustračné foto na str. 32: schutterstock.

• Dole vľavo na str. 33 foto: Vladimír Benko.

Všetky euromince majú spoločnú prednú (lícnu) stranu, kde sú uvedené ich nominálne hodnoty, zatiaľ čo zadnú (rubovú) stranu môže každý z 19 členských štátov eurozóny využiť na prezentáciu svojich národných symbolov.

Predstavujeme euromince

Alebo čo všetko vám môže pristáť v peňaženke?

Taliansko

Právo raziť obmedzené množstvo euromincí s vlastnou národnou stranou majú aj štyri európske krajiny, ktoré nie sú členmi Európskej únie, ani eurozóny, ale euro oficiálne používajú: Andorra, Monako, San Marino a Vatikán. Postupne vám predstavíme ich národné strany, z ktorých sa dozviete, odkiaľ vlastne pochádzajú.

Taliansko ako jedna z jedenástich zakladajúcich krajín eurozóny zaviedlo euro do obehu 1. januára 2002 a nahradilo tak dovtedajšiu menu – taliansku líru (L) vo výmennom kurze 1 € = 1 936,27 L. Výber talianskej strany euromincí zverili komisii, zloženej z odborníkov a umelcov, o konečnej voľbe však rozhodli až diváci v osobitnej relácii televíznej stanice RAI Uno. Každá z ôsmich euromincí zobrazuje iný motív, pripomínajúci významné diela slávnych talianskych umelcov a architektov.

Všetky návrhy obsahujú dvanásť hviezd symbolizujúcich Európsku úniu, rok vydania a pokrývajúce sa písmená RI (Repubblica Italiana). Dizajn každej mince navrhol iný umelec a razí ich štátna mincovňa Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato v Ríme. Na minci najvyššej nominálnej hodnoty 2 eurá je zobrazený Dante Alighieri, jeden z najvýznamnejších talianskych básnikov, autor Božskej komédie. Portrét je súčasťou veľkoplošnej nástennej maľby z rokov 1509 – 1510, zdobiacej miestnosti Apoštolského paláca vo Vatikáne. Autorom fresiek, ktoré mali ilustrovať „triumf cnosti, dobra a krásy“, je Raffael Santi, taliansky maliar a architekt z obdobia vrcholnej renesancie. Na hrane mince 2 eurá sa šesťkrát strieda čísla 2 a hviezda, pričom čísla je umiestnená striedavo vodorovne a otočená o 180°. Minca 1 euro predstavuje slávnu kresbu Leonarda da Vinciho, znázorňujúcu symetriu proporcií ľudského tela. Originál sa nachádza v galérii Benátskej akadémie. Da Vinci sa inšpiroval myšlienkami rímskeho staviteľa prvého storočia Vitruvia, ktorý veril, že proporcie a miery ľudského tela sú dokonalé a správne, čo sa odrazilo aj v jeho architektonickej tvorbe.

Vitruviové myšlienky, ktoré prezentoval da Vinci, sformovali základ teórie renesančného umenia a architektúry. Zobrazenie jazdeckej sochy cisára Marka Aurélia je motívom mince 50 centov. Socha pravdepodobne pochádza z roku 165 n.l., v roku 1538 dal pápež Pavol III. zhotoviť pod ňu zdobený podstavec, ktorého autorom je Michelangelo Buonarroti. Dnes sa socha nachádza v Kapitolských múzeách v Ríme. Minca 20 centov zobrazuje plastiku Umberta Boccioniho, popredného predstaviteľa talianskeho futurizmu. Dielo z roku 1913 s názvom „Jedinečné tvary priestorovej kontinuity“ sa nachádza v Múzeu moderného umenia v Miláne. Obraz „Zrodenie Venuše“ od Sandra Botticelliho, skvost talianskeho umenia a jedno z najslávnejších umeleckých diel na svete, pripomína minca 10 centov. Vystavený je v galérii Uffizi vo Florencii, ktorá sa pýši najväčšou zbierkou renesančného umenia na svete. Na minci 5 centov je zobrazený Fláviiovský amfiteáter, ktorý v Ríme začal stavať cisár Vespasianus a v roku 80 n.l. ho slávnostne otvoril cisár Titus. V stredoveku ho kvôli kolosálnym rozmerom premenovali na „Koloseum“ a dodnes je najokázalejším svedectvom rímskej architektúry. Motívom mince 2 centy je veža „Mole Antonelliana“, dnešná dominanta Turína. Navrhol ju v roku 1863 Alessandro Antonelli a je považovaná za jedno z majstrovských diel talianskej architektúry 19. storočia. A napokon, na minci 1 cent sa nachádza vyobrazenie hradu Castel del Monte v Apúlii. Postavili ho v roku 1240 ako sídlo cisára Fridricha II. a je jednou z najfascinujúcejších stavebných pamiatok Talianska.

Tomáš Borec

- Hore: foto Boris Stroujko / shutterstock.
- Vľavo: Ukážky národných strán euromincí. Foto: archív.

(Ne)bezpečnosť sociálnych sietí

Sociálne siete a prístup k nim prostredníctvom mobilných zariadení predstavujú čoraz väčšie riziká pre organizácie a spoločnosť. Otvorenejšia komunikácia a odhaľovanie súkromia vedie k zmenám taktík, ktoré využíva kyber zločin.

Smerovanie kybernetických útokov sa presunulo z operačných systémov na webové prehliadače, kde sú používatelia, najmä vďaka interaktívnemu Webu 2.0, vystavovaní nebezpečným a hlavne nenápadným hrozbám. Internetové červy útočníci často vkladajú na stránky sociálnych sietí. Prečo? Sociálne siete umožňujú jednoducho a s minimálnou námahou šíriť škodlivý softvér, tzv. malware.

Kým klasickým súborovým vírusom trvalo mesiace až roky kým sa rozšírili, internetovým červom na to stačí niekoľko minút. V pôvodnom význame je červ tá časť vírusu, ktorá je zodpovedná za jeho šírenie. Kým súborový vírus potrebuje „našu pomoc“, aby sa dostal z jedného počítača na druhý pomocou USB kľúča, cédečka alebo iného nosiča, internetový červ sa dokáže rozšíriť i sám pomocou počítačovej siete, a častokrát aj pomocou sociálnych sietí. Funguje tak, že sa skúša pripojiť na každý možný počítač v sieti a na svoj prenos využiť slabé miesto zle zabezpečeného počítača (predovšetkým vďaka chybám v operačnom systéme). Tu sa červ aktivuje a znovu sa pokúša šíriť do ďalších počítačov. Počet nakazených počítačov teda stúpa lavínovite a podľa odborníkov je ich len na Slovensku nakazených viac než 140-tisíc.

Nepopierateľným princípom sociálnych sietí je zdieľanie osobných, ba až dôverných informácií. Preto sa veľká časť hrozieb na

sociálnych sietí spája so zneužitím osobných údajov. Čím viac informácií poskytnete, tým ste zraniteľnejší. Tak v reálnom, ako aj vo virtuálnom svete. Keď raz informáciu vypustíte do online sveta, už sa z neho nikdy nevytratí a takisto už nikdy nebude dôverná, či tajná.

Taktika vyhľadávania a práca s informáciami na internete sa zmenila. Doteraz bola identita človeka v kyber priestore spájaná s jeho menom alebo prezývkou. Dnes však zistíme, že identita používateľa je indexovaná s jeho fotografiou. Množstvo osobných informácií, ktoré zverejňujú používatelia Facebooku, Twitteru či YouTube, presahuje únosnú mieru. Používatelia si častokrát neuvedomujú, ako môže byť pre ukradnutie identity nápomocná informácia o dátume narodenia, počte súrodencov, alebo o škole ktorú navštevovali.

Hoci si povieť, že zdieľaná fotografia s kamarátkou nie je vôbec citlivým materiálom a smie si ju pozrieť ktokoľvek, môžete sa myliť. Aj fotografia v sebe môže ukrývať informácie, ktoré sú potenciálne nebezpečné. V jej popise sa napríklad môže nachádzať miesto, kde ste ju odfotili, prípadne miesto zdieľate vedome vy sami. Aj taká jednoduchá vec, akou je vaša aktuálna poloha, môže byť pre niekoho cennou informáciou, ktorú môže využiť vo váš neprospech.

Vyšperkovaná schopnosť sociálneho hackingu (inžinierstva) patrí do repertoára každého správneho kyber-lupiča. Ľudia častokrát zabúdajú, akú hodnotu majú informácie, ktoré zverejňujú. Pred vznikom sociálnych sietí museli útočníci tráviť hodiny a hodiny telefonátmi, prezeraním knižníc, ako aj verejných záznamov, aby nazbierali dostatok informácií o svojich obetiach. V dobe Facebooku, Instagramu alebo Twitteru im to používatelia sociálnych sietí značne uľahčujú a osobné informácie im dávajú priamo na zlatom podnose.

V súčasnosti pripisujeme ľudskému faktoru výrazne vyššie ohrozenia bezpečnosti ako v minulosti. Musíme si uvedomiť, že neochraňujeme dáta, ale informácie, o ktoré je stále väčší záujem. Žiadny antivírusový program, ani kvalitný firewall nie je taký bezpečný ako zdravý rozum a prirodzený pud sebazáchovy.

Zuzana Gajdaczková

• Ilustrácia: SThom / Shutterstock.com.

Novinky v medzinárodnej zmluvnej základni SR

Minister Miroslav Lajčák 7. februára 2017 podpísal list, adresovaný nórskeho ministrovi zahraničných vecí Borge Brendemu, v ktorom v mene Slovenskej republiky vyjadril podporu **Deklarácii o bezpečných školách** (ďalej iba „Deklarácia“). K tomuto politickému dokumentu, ktorý bol prijatý v roku 2015 pod záštitou nórskeho ministerstva zahraničných vecí, sa doposiaľ pripojilo 57 krajín, z toho 15 členských štátov EÚ (vrátane SR). Svoju podporu vyjadrila aj Organizácia Spojených národov.

Vplyv ozbrojených konfliktov na vzdelávanie predstavuje globálny humanitárny a sociálny problém. Študenti, učitelia, školy a univerzity sú počas ozbrojených konfliktov vystavení nebezpečenstvu a veľkému počtu žiakov a študentov sa odopiera právo na vzdelávanie. Keďže ide o právne nezáväzný dokument, krajiny sa politicky zaväzujú k viacerým opatreniam, ktoré zlepšia ochranu študentov, učiteľov, škôl a univerzít počas ozbrojených konfliktov. Medzi tieto opatrenia patrí snaha o zabezpečenie

kontinuity vzdelávacieho procesu, podpora opätovného zriadenia vzdelávacích zariadení, minimalizovanie zneužívania škôl a univerzít na vojnové účely a podpora programom, zameraným na predchádzanie útokov na vzdelávanie.

Neoddeliteľnou súčasťou Deklarácie sú Usmernenia pre ochranu škôl a univerzít pred vojenským využitím počas ozbrojeného konfliktu. Sú príručkou zodpovedného postupu počas ozbrojeného konfliktu a opierajú sa o existujúcu dobrú prax. Ich cieľom je poskytnúť návod, ako ďalej zmierniť vplyv ozbrojeného konfliktu na vzdelávanie a predovšetkým nevyužívať školy a univerzity ozbrojenými silami na podporu vojenského úsilia. Pripojením k Deklarácii sa SR politicky zaviazala, že tam, kde to bude možné a vhodné, bude usmernenia inkorporovať do svojich vnútroštátnych stratégií a operatívnych rámcov. Pripojenie SR k Deklarácii schválila vláda SR 25. januára 2017.

Karina Kičurová

